

ВЫРУБ
Фота Г. Рагазінскі

ВЕРА ЛЕЎЧУК

ДРУГАГОДНІК

АРТЫКУЛ ДЫСКУСІЙНЫ

Вучань — настаўнік — бацькі. Такі круг. А ў сярэдзіне тое, што называем навучаннем. Але круг у нейкім месцы прарываецца. У якім? Праз бацьку, настаўніка ці вучня? Але прарываецца напэўна. Пачатковую школу ў нас канчае ў вызначаным тэрміне (7 год) толькі 62—64% вучняў. З апошніх 48% некаторыя канчаюць за 8 год, 9 год, а многія і ўвогуле не канчаюць. Стукне 16 год і няма прымусу вучыцца. Дзевяць год працы настаўнікаў, старанняў бацькоў пайшлі на вецер. Дзяржава марыць, каб усе маглі ў нас здабываць сярэднюю адукацыю, а тут з пачатковай не выходзіць.

Сядзець год, два гады ў тым самым класе сталася ў нас з'явай штодзённай. Спатыкаешся, што настаўнікі хваляцца вялікай колькасцю пакінутых на другі год. Рывалізуюць. Ты 5, а я брат 10 пакінуў. Жалезная рука. Няхай ведаюць, што трэба вучыцца. Святая праўда. Аднак праўда і тое, што другагоднік сведчыць аб настаўніку, з'яўляецца яго нямым пракурорам. Трэба вучыцца вучыць.

А другагоднікаў страшна многа. У некаторых паветах больш палавіны ўсіх школьнікаў. А вучнёўскія дзённікі (хто не верыць, можа спраўдзіць у любой школе) як макам засеяны крэскамі непрысутных у школе. Зімой крэскі прарэджваюцца, каб на весну і асабліва ўвосень (гаворка аб вёсцы) хлынуць страшэнным патокам на старонкі дзённікаў. Крэсак прыбывае, а парты пустуюць. Застаюцца голыя. Дзеці замяняюцца ў рабочую сілу. Школьнікі, якіх найважнейшай і цяжкай працай з'яўляецца навука, стаюцца «памочнікамі» бацькоў. Я зусім не думаю крытыкаваць. Хацела б толькі прыпомніць яшчэ і яшчэ раз, што 40 з кожных 100 дзяцей канчае (або і не канчае) пачатковую школу седзячы ў тым самым класе па два — тры гады. І што гэтая з'ява неадлучна ад крэсак у вучнёўскім дзённіку, неадлучна ад цемнаты, бескультурнасці, хуліганства.

Гэтак праўда выглядае зверху, а як сярэдзіна? Няма прылады, праз якую можна б заглянуць у душу другагодніка. Якое ў ёй спусташэнне, які песімізм, якое нявер'е, як плача дзіцячае сэрца. Даводзілася бачыць другагоднікаў, якія стараюцца «надрабляць мінай», іранічна ўсміхаюцца, як бы нічога сабе з таго не робяць (асабліва хлопцы), але вочы іх шкляцца, але рукі іх абвісаюць і ногі не бягуць да групы вясёлых (бо перайшоўшых) дзяцей у кругу. Яны стаяць збоку і толькі зрэдку нясмела лыпаюць вачыма. Як жа страшна шкада робіцца такіх дзяцей! Як жа непапраўную крыўду яны перажываюць. Праз каго?

Ці другагоднік вучыцца добра? Належыць да перадавых, як трэба было б спадзявацца — другі ж раз праходзіць матэрыял. Практыка паказвае іншае — другагоднікі гэта ў пераважаючай большасці ў далейшым слабейшыя вучні ў класе. Больш — гэта вучні, якія праз сваю зацятасць, штучную абыякавасць, праз нейкую затоеную крыўду і помсту дрэнна ўплываюць на сяброў, заніжаюць узровень класа. І не таму, што не ўмеюць, не хочуць, а таму што церпяць, таму што іх чулая маладая душа дастала ашаламляючы ўдар.

(Працяг на стар. 5)

ОРГАН ГАЛОЎНАГА ПРАЎЛЕННЯ БЕЛАРУСКАГА ГРАМАДСКА-КУЛЬТУРНАГА ТАВАРЫСТВА

№ 6 (313) | ГОД VIII | 10 ЛЮТАГА 1963 ГОДА | ЦАНА 60 ГР

ВІКТАР РУДЧЫК

ГОНАР ГАЙНАЎКІ

На першы позірк будынак гэты напамінае жыллёвы асабняк, і толькі невялічкая шыльда інфармуе, што знаходзіцца ў ім бюро Гайнаўскага прадпрыемства драўлянага промыслу. Шматлікія нервы і жылы звязваюць гэты будынак з цэлым заводам, ідуць далей, за яго межы, і ў значнай ступені кшталтуюць жыццё і воблік усёй Гайнаўкі.

Завод і горад звязаны паміж сабой непарыўна. Цяжка нават устанавіць, хто тут з'яўляецца маткай, а хто дзіцём. Горад і завод раслі адначасова і пастаянна ўзаемна пакідалі незацертую пляму на сваім вобліку.

БАЯВАЯ СПАДЧЫНА

Каля стала сядзіць старэйшы, крыху прыгорблены, чалавек. Мазолістымі рукамі абапіраецца на дубовую, загнутую каблуком палку. Твар яго, бы стогадовае дрэва, слаямі, густа парэзалі глыбокія зморшчыны.

На гэтых руках, на гэтым твары, быццам на своеасаблівай пліце, пакінула свой трывалы след гісторыя — баявая гісторыя Гайнаўскага прадпрыемства драўлянага промыслу. Тут адчытаеш гады галадоўкі, цяжкія дні забастовак, падзеі са славутага маніфестацыйнага паходу беспрацоўных з Гайнаўкі ў Белавежу, змаганні гайнаўскіх рабочых за права да людскога жыцця...

Таварыш Крушэўскі з'яўляецца зараз пенсіянерам, але сувязей з заводам не парваў. Не ён адзін. У ліку членаў прафсаюзнай арганізацыі завода знаходзіцца іх, пенсіянераў, 35 чалавек. Лічаць сябе членамі завадскога калектыву, а завод таксама пра іх не забывае. Атрымоўваюць дрэва на апал, часам дастаюць білеты ў кіно, карыстаюць з апекі завадской амбулаторыі аховы здароўя, а вось, напрыклад, той жа таварыш Крушэўскі на кошт завода нядаўна лячыўся даўжэйшы час у Беластоку. Спакойная старасць пенсіянераў, хаця жыццё іх было далёкае ад спакою.

(Працяг на стар. 4)

Родны краявід... Толькі гэты краявід укшталтавала разумная дзейнасць чалавека. За драўлянай агарожай шырока раскінулася Гайнаўскае прадпрыемства драўлянага промыслу, якое па традыцыі ў Гайнаўцы ўсё яшчэ называюць «тартаком».

З КОНКУРСУ ГП БГКТ «МАЕ МАРЫ»

МОЙ 2013 год

МЕЧЫСЛАЎ КАЗБЭРУК — вучань Агульнаадукацыйнага ліцэя ў Міхалове (16 год)

20 кастрычніка 2013 года ў Міхалове пачалася вялікая ўрачыстасць. У гэты дзень мінае 17 гадавіна адкрыцця шахты, дзе дабываецца мінерал, з якога атрымліваюць гаручае спадарожнікаў. Вуліцамі мільённага горада маршыруюць працаўнікі шахты, працаўнікі новапабудаваных хімічных заводаў, жыхары вёсак (сёння вёскі мала розняцца ад гарадоў), студэнты універсітэта, вучні прафесіянальных школ, вучні пачатковых школ. У парку ім. праф. Мушынскага, блізка гасцініцы «Гранд», з трыбуны выступае інж. Сахачэўскі:

...Сёння, калі на свеце пануе мір, калі кожны народ без страху вайны можа рэалізаваць свае ідэі, сёння мы павінны цешыцца...

...У нашыя дні няма людзей меншых ці большых, важных белых і чорных, сёння кожны чалавек мае такія ж самыя правы. Сёння няма на свеце даўняй каланіяльнай, дзікай Афрыкі; у новым касмічным веку Афрыка з'яўляецца светлым багатым кантынентам. Палепшанне жыцця чалавека наступіла ад моманту ліквідацыі пагрозы вайны.

...Мы павінны быць горды, што чалавек стварыў на зямлі такі лад, такую тэхніку, якая дазваляе лётаць касмічным паяздам на Месяц, Марс, Венеру...

На касмадромах у Маскве, Нью-Йорку, Варшаве стартуюць дзесяткі спадарожнікаў з людзьмі і шыбуюць у міжзорныя прасторы.

* * *

20 кастрычніка ў новай Маскве касмічнага века:

Гэты вялікі горад поўны гістарычных помнікаў змяніўся сёння да непазнання. Пяцідзесяціпавярховыя дамы, завешаныя ў паветры на адной рэльсе электрычныя цягнікі, агромнейшы Маскоўскі Тэатр, дзе артысты іграюць на фоне жывой прыроды, захапляюць усіх. Аўтамабілі і самалёты выйшлі ўжо з моды. На іх месца чалавек стварыў новыя міжкантынентальныя пасажырскія ракеты. У Маскве сёння няма паняцця грошай: савецкія людзі стварылі так многа ўсяго, што гэтага хапае кожнаму чалавеку. У гэтай 10-мільённай сталіцы тэхнікі, культуры паняцце ашуканства здаецца смешным і незнаёмым...

(Працяг на стар. 3)

Крызіс заходняй садружнасці

Пяцігадовае існаванне Еўрапейскай гаспадарчай садружнасці, у склад якой уваходзіць Францыя, Заходняя Германія, Італія, Бельгія, Галандыя і Люксембург, закончылася сур'ёзным сутрасеннем — крызісам. Гэты крызіс не з'яўляецца вынікам дрэннага настрою таго або іншага палітыка «заходняга свету», як гэта прабуюць тлумачыць некаторыя буржуазныя публіцысты. Крызіс ва ўлонні Садружнасці з'яўляецца рэзультатам існуючых супярэчнасцей у інтарэсах паасобных дзяржаў.

Возьмем для прыкладу Францыю, у якой правіць дэ Голь. Гэта краіна, якая па гаспадарчай сіле хаця і ўступае Заходняй Германіі, аднак намагаецца ўтрымаць і ўмацаваць сваю кіруючую ролю ў Садружнасці. Такія намаганні Францыі знаходзяць сваё апраўданне не толькі ў яе імкненні да развіцця ўласнай гаспадаркі. Францыя, падпарадкоўваючы сабе дзяржавы, якія ўваходзяць у склад Садружнасці, хоча тым самым аказаць націск на Злучаныя Штаты. Сама напрашваецца ў абаронцы ўсёй Заходняй Еўропы, каб абмежаваць такім чынам палітычныя ўплывы ЗША ў гэтай частцы свету. Прадбачанні дэ Голя ідуць наступным парадкам: выціснутыя з Заходняй Еўропы Злучаныя Штаты Амерыкі ў значна большай меры, чым дагэтуль, лічыліся б з інтарэсамі Францыі, і аказвалі б ёй значна большую, чым дагэтуль, перш за ўсё... вайсковую дапамогу.

Разгледзім цяпер Заходнюю Германію. Гэта дзяржава прытрымліваецца таго пункта гледжання, каб ЗША аказвалі перад усім атамную дапамогу ім, як і іншым дзяржавам Садружнасці, ужо зараз, неадкладна! Таму Заходняя Германія не з'яўляецца зацікаўленай у тым, каб пазбавіць Злучаныя Штаты Амерыкі палітычных уплываў у Еўропе. Наадварот, Заходняя Германія намагаецца прыцягнуць да Садружнасці як найбольш заходнееўрапейскіх дзяржаў, кіруючыся пры тым перш за ўсё палітычнымі мэтамі. Чаму? Таму, што Заходняя Германія з'яўляецца адзінай дзяржавай у т.зв. заходнім свеце, якая апрача супольнага ўсім членам НАТА антыкамунізма, высоўвае дадаткова ўласную праграму рэваншу. Заходняй Германіі якраз на руку тое, каб у Еўрапейскай гаспадарчай садружнасці згуртавалася як найбольш дзяржаў, якім магла б свабодна прышчапіць свае «ідэі». Тут, здаецца, зусім ясным становіцца тое, чаму Заходняя Германія, насуперак Францыі, з якой знаходзіцца ў вялікім саюзе, усё ж падтрымлівала Вялікабрытанію ў яе стараннях прыступіць да Садружнасці.

Усё пераблыталася ў гэтым заходнім свеце. Францыя абразілася на Вялікабрытанію за тое, што тая захацела перахапіць з яе рук кіраўніцтва над Садружнасцю. Заходняя Германія абразілася на Францыю (нягледзячы на афіцыйную дружбу) за яе зазнайства. Італія абразілася на Заходнюю Германію за тое, што тая не аказала дастатковага націску на дэ Голя. Бельгія і Люксембург, а ў асаблівасці Галандыя, заяўляюць, што не бачаць магчымасцей далейшага супрацоўніцтва ў рамках Садружнасці, якую прэзідэнт Францыі трактуе як уласны фальварак. Прэм'ер Вялікабрытаніі пасля няўдачы брусельскіх перагавораў, злуецца на ўсю гэту еўрапейскую шасцёрку (Садружнасць). У радыё БВС-і заявіў так: «...паміж намі і нашымі сябрамі існуюць глыбокія разыходжанні...» Слова «сябрамі» выслізнулася Макмілану толькі з-за куртуазіі. Бо ў сапраўднасці паміж Вялікабрытаніяй і Францыяй узнікла варожасць, якая можа быць канцом «Супольнага Рынку».

Дарэчы, т.зв. Супольны Рынак не ўратаваў бы нават факт прыступлення да яго Вялікабрытаніі. Бо ж вядома, што гэта краіна з'яўляецца шмат мацнейшай эканамічна за Францыю і, пэўна, імкнулася б устанаўляць свае правы. Праз некаторы час ані Францыя, ані Заходняя Германія або Італія не змаглі б з гэтым згадзіцца. Таму крызіс садружнасці трэба лічыць з'явай непазбежнай, як вынік супярэчнасцей паміж «дружалюбнымі» дзяржавамі.

Зразумела, што нельга пераацэньваць гэты крызіс у «Супольным Рынку». Трэба памятаць аб тым, што ўзнік «Рынак» галоўным чынам дзеля змяншэння гандлёвых зносін з сацыялістычным лагерам, каб тармазіць наша развіццё.

УЛ. ЛАЗІНСКІ

ЗА НАШУ І ВАШУ СВАБОДУ (2)

РЭВАЛЮЦЫЙНЫЯ ДЭМАКРАТЫ

В. Склубоўскі

Інтэрнацыянальная дружба рэвалюцыйных дэмакратаў Расіі, Польшчы, Беларусі і Літвы выхоўвалася перад усім ва універсітэтах і ў ваенных акадэміях Петраграда і Масквы.

Пасля Крымскай вайны царызм, у сувязі з завастрэннем класавай барацьбы і пад'ёмам нацыянальна - вызваленчага руху, пайшоў на некаторыя ўступкі ў галіне ваеннага і універсітэцкага навучання. Аплата за навуку ва універсітэтах была знесена, а доступ у ваенныя акадэміі быў адчынены для кожнага афіцэра, які вытрымаў экзамен. Ужо ў 1857/58 вучэбным годзе большасць складу студэнтаў станавілі сыны малазямельнага і беззямельнага дваранства і разначынцаў.

У 1860/61 г. толькі з самай Беларусі і Літвы вучылася ва універсітэце звыш 700 чалавек. Ураджэнцы «Заходняга края» — станавілі значную частку слухачоў ваенных вучылішч.

Рэвалюцыйная моладзь гуртуецца ў дзвюх зямляцкіх арганізацыях ва універсітэтах у Петраградзе і Маскве, а таксама ў павязанай з імі ваеннай арганізацыі.

На чале ваеннай арганізацыі, якая адыграла выключна вялікую ролю ў часе паўстання, стаялі Яраслаў Дамброўскі, Сігізмунд Серакоўскі і Віктар Каліноўскі (брат Кастуся Каліноўскага).

Арганізацыя была павязана з аднаго боку з Дэмакратычным таварыствам, якое аб'ядноўвала ўсе рэвалюцыйныя гурткі ў Польшчы, а з другога — з рускімі рэвалюцыйнымі дэмакратамі.

Чарнышэўскі і Дабралюбаў былі частымі наведвальнікамі сходаў ваеннай арганізацыі, а таксама ўтрымоўвалі цесную сувязь з яе кіраўнікамі. Асабліва цесная дружба звязвала Чарнышэўскага з Серакоўскім. У сваім рамане «Пралог» Чарнышэўскі прадставіў пазней Серакоўскага ў постаці аднаго з герояў рамана: Сакалоўскага. На жаль, адносныя часткі рамана моцна пакрэмсаны царскай цэнзурай і ў арыгінальнай версіі не захаваліся.

Склад сацыяльны членаў вайсковай і універсітэцкіх арганізацый (дробнапамеснае і беззямельнае дваранства і разначынцы), а таксама факт паходжання большасці іх з Літвы і Беларусі, дзе класавыя і нацыянальныя канфлікты выступалі з выключнай сілай, сур'ёзна прычыніліся да сфармавання радыкальнай ідэалогіі.

Са студэнцкіх арганізацый найбольшую ролю адыграла зямляцтва ў Петраградзе. Уваходзіла ў яго моладзь польская, літоўская і беларуская. Фармальна лічылася яна арганізацыяй самапомачы. У сапраўднасці праводзіла вялікую палітычную работу. Праўда, у арганізацыі выступалі розныя палітычныя напрамкі, але значную перавагу мелі «чырвоныя», а іх агульнапрызнаным галавой быў Кастусь Каліноўскі.

Партыя «Чырвоных» — паказваў Гажыц, адзін з членаў зямляцтва, пазнейшы паўстанчы камісар Лідчыны — верыла толькі ў рэвалюцыю... злучаную з сацыяльным пераваротам. У гэтых адносінах яна згаджалася з лібераламі рускага грамадзянства, з якімі вельмі сімпатызавала. Потым з гэтай партыі ішлі на пасады сельскіх пісараў, а гэта таму, што абасноўваючы свае надзеі на сацыяльны пераварот, хацелі мець непасрэдны ўплыў на сялян, пабуджаючы іх да рэвалюцыі, не ў імя нацыянальнасці, а для палепшання іх быту.

Ідэі «Колокола», «Современніка» і іншых рускіх рэвалюцыйных выдавецтваў станавілі найбольш востры фактар, які фармаваў светапогляды будучых паўстанцаў.

Выпускнікі ваенных акадэмій і універсітэтаў Пецярбурга і Масквы засілялі рэвалюцыйныя арганізацыі Польшчы, Літвы і Беларусі. У 1861 г. вяртаецца на бацькаўшчыну Каліноўскі і пачынае работу па аб'яднанні рэвалюцыйных арганізацый на Беларусі.

Хутка каля Каліноўскага гуртуюцца выдатныя рэвалюцыянеры як Валеры Врублеўскі інспектар егерскай школы, Фелікс Ружанскі, браты Юльян і Эразм Заблоцкія і іншыя. Творацца губернскія арганізацыі ў Гродна, Вільні і Мінску. Каліноўскі і яго аднадумцы рашылі перанесці цяжар дзейнасці ў вёску, паставіўшы стаўку на мабілізацыю шырокіх мас, на сялянскую рэвалюцыю. Ён не верыў, што кіраванае шляхтай паўстанне можа дайсці да перамогі, пагэтаму ствараў народную арганізацыю, кіраваную праз разначынцаў і сялян.

Паводле сведчання Э. Заблоцкага, Каліноўскі: «прапанаваў мне пасаду ў арганізацыі таму, каб было ў ёй больш людзей аднаго з ім становішча, г. зн. такіх, якія не належаць да класа памешчыкаў, інакш апошнія захопяць усю ўладу ў свае рукі. Я прыняў прапанову».

У галіне арганізавання сялян асаблівых поспехаў дабіўся Валеры Врублеўскі на Сакольшчыне. Пад яго кіраўніцтвам актыўную дзейнасць разгарнуў саратнік Каліноўскага ў студэнцкіх гуртках — Язэп Гарчак — ураджэнец Сакольшчыны, асабліва ў вёсках Войнавічы, Чэпель, Зубрыца і іншыя. Яго памочнікамі былі сяляне Казімір Станкевіч і Мацей Цюхна. Яны выраслі да роду сялянскіх правадыроў, збіралі сялян, абмяркоўвалі сітуацыю сялян, заклікалі да барацьбы за лепшую долю, кальпартавалі «Мужыцкую праўду». Абвінавачаныя за сваю дзейнасць яны не разгубіліся перад тварам небяспекі. Станкевіч з дапамогай Гарчака ўцёк. Цюхна ўзяў віну на сябе і ўмелай абаронай ўратаваў свайго сябра — студэнта, які з адсутнасці доказаў быў пакараны ссылкай у Перм. Сам Цюх-

(Працяг на стар. 4)

Спорт

Беласток рэдка з'яўляецца арэнай агульнакраёвых спаборніцтваў, таму і малое мерапрыемства ў маштабах іншых гарадоў набірае тут асаблівага смаку. Такім несумненна быў і агульнапольскі зімовы турнір па тэнісу юніёраў, які праз тры дні прыцягваў да галі Ягелёніі ўвагу нешматлікіх у Беластоку энтузіястаў гэтага віду спорта. Тыя, што прыйшлі сюды, не наракалі на нуду. Гульні былі жывыя і цікавыя. Шмат прыемных хваляванняў прынёс сваім сімпатыкам беластачанін Доўгірд, які заняў у турніры другое месца і які зрабіў добрую заяўку на будучыню. Першае месца заняў Нізёлак з Хэлмка.

Прыемны сюрпрыз зрабіла і баксёрская моладзь Беластока. Сёлеташнія гульні на кубак ГККіТ беластоцкая зборная адкрыла ў Гданьску перамогай над зборнай тамтэйшай акругі 12:10. Няма чаго, з кулакоў беластачане патрапяць зрабіць ужытак. Аб гэтым сведчыць і 20:0 беластоцкай «Гвардыі» ў Прушкаве, у сустрэчы з мясцовым «Знічам». Праўда, у выніку дэкамплектаванага складу гаспадароў беластачане выйгралі валькаверам, але і гэта лічыцца. Калі ўжо пры боксе, варта адзначыць апошняе выступленне Лешка Дрогаша. «Чарадзей рынгу» пасля апошняй сваёй перамогі плакаў. Плакаў не таму, што развітваецца з рынгам. Слёзы з вачэй яму выціснулі... дзеячы. Апрача публікі, суддзі і каманды сапернікаў не было каму годным чынам падзякаваць 30-цігадоваму ветэрану, які на працягу 15 год сваёй бліскучай баксёрскай кар'еры, як ніхто іншы, праслаўляў айчынны бокс. Як на трохразавага чэмпіёна Еўропы і шасціразавага чэмпіёна краіны ўдар надта балючы і ніжэй пояса. Спартыўныя ўлады апраўдваюцца, што Дрогаш не злажыў афіцыйнага заяўлення, што развітваецца з рынгам і абяцаюць наладзіць урачыстае развітанне. Што маюць гаварыць?! І ці ў паперцы справа, калі апрача дзеячоў (як цэнтральных, так і мясцовых) усе ведалі, што Лешак у гэты дзень развітваецца з рынгам.

Але хопіць аб боксе. Не за гарамі вясна. А там — футбол. Новыя хваляванні. Футбалісты ўжо ўпоўную рыхтуюцца да сезона. Нядаўна Федэрацыя футбола СССР канчаткова аб'явіла састаў удзельнікаў першынства краіны 1963 г. сярод каманд класа «А». У першай вядучай групе за залатыя медалі чэмпіёнаў СССР будуць спаборнічаць футбалісты 20 каманд з дзевяці саюзных рэспублік, сярод іх мінскае «Дынама» (ранейшая «Беларусь»). Пашанцавала і другой беларускай камандзе — гомельскаму «Лакаматыву». Яна трапіла ў другую групу класа «А», якая складаецца з 18 каманд. Чэмпіянат пачнецца 31 сакавіка. Мінскае «Дынама» на сваім полі гуляць будзе з дынамаўцамі Кіева. Папярэднія сустрэчы гэтых каманд адзначаліся напружанай барацьбой і малым лікам.

Аут

ТАЙНА ЭЛЬБЫ

АЛЯКСАНДАР НАСІБАЎ

ПЕРАКЛАД: Хведара Асіпчыка

ОБЕР - ЕФРЭЙТАР ЛАНГЕ

Прайшлі суткі з таго часу, як Аскер прыехаў у гэты загублены ў лясах Падмаскоўя лагер ваеннапалонных, дзе ізалявана адзін ад другога трымалі тых, каго ён прывёз з фронта. Суткі! Увесь гэты час ён вёў допыт. У яго кабінеце ўжо пабывала каля дзесятка салдат таго самага трэцяга батальёна, але ён ні на крок не прасунуўся наперад. Усе тыя, з кім ён гаварыў, былі здзіўляюча аднастайны. Згаварыцца яны не маглі. Значыць, гавораць праўду.

І вось прывялі новага палоннага. Пажылы чалавек, каржакаваты і крыху крываногі, ён зачапіўся за нешта і ледзь не ўпаў!

— Ваша імя? — спытаў Аскер.

— Герберт Ланге.

— Чын?

— Обер-ефрэйтар.

38

— Дзе служылі?

— Дывізія «Тайфель», мотастралковы полк, першая рота, першы ўзвод.

Аскер насцярожыўся: з першай роты быў і Георг Хоман.

— Вы член НСДАП?

— Не.

— Тады, мабыць, камуніст?

— Я і не камуніст. Я беспартыйны, пане афіцэр. Але беспартыйныя бываюць розныя. Ёсць людзі, якія маюць цвёрдыя перакананні і прынцыпы. А ёсць балбатуны і тупіцы. Я прыналежу да ліку апошніх.

— Ого! — усміхнуўся Аскер. — Сказана дастаткова моцна.

— Гэта як вы сабе хочаце, — пацісну́ў плячыма палонны. — А гавару гэтак таму, што на ўласных плячах прывёз да ўлады Адальфа Гітлера і нацыстаў.

— Якім жа гэта чынам?

— Паверыў бязглуздзіцы нацы аб вялікай місіі германскага народа на зямлі.

— Цяпер вашы погляды змяніліся?

— Так.

— Пад уплывам таго, што вы трапілі ў палон?

—Палон тут ніпрычым. Ва ўсім вінаваты вельмі добрыя людзі.

— Хто ж яны?

— Вельмі добрыя людзі. Іх было трое. Адзін застаўся ў Германіі. Я б назваў яго імя, ды што яно вам дасць.

39

— А ўсё такі.

— Гэта Лотар Фіш, магільны сторож у Остбургу.

— Чым жа ён выдзяляецца?

— Нічым, пане афіцэр. Проста — гэта чалавек, які адкрыў мне вочы. Вы ведаеце, што ён прадказаў мне ў 1938 годзе? Вайну Гітлера супраць вас!

— Цікава, — усміхнуўся Аскер.

— Больш таго, пане афіцэр: ён прадказаў паражэнне нацызма ў гэтай вайне!

— Ён што — камуніст?

— Не, не думаю.

— І Фіш жывы?

— Я атрымаў ад яго вестку месяц назад

— Ну, а другі?

— З ім я сустрэўся ў трыццаць трэцім, у тую ноч калі ў Берліне гарэў рэйхстаг. Ішоў мітынг. Выступалі шматлікія, але найгаласней — фашысты. Яны крычалі аб неабходнасці «моцнай рукі», каб зноў заваяваць краіне і нацыі «месца пад сонцам». Мне гэта падабалася, і я крычаў разам з іншымі і гатоў быў хоць у гэтую ж мінуту ісці ваяваць за тое самае месца пад сонцам. «Дурны», — сказаў нехта побач. Я агляну́ўся і ўбачыў чалавека ў сінім камбінезоне. Ён насмешліва глядзеў на мяне.

Пазней я зразумеў, што ён меў рацыю. Яго звалі Ота Шталекер. Мы працавалі на адным заводзе ў Остбургу. Потым пасябравалі. Пачалася вайна, мяне забралі ў вермахт, яго пакінулі — ён вялікі спецыяліст...

— Ён таксама беспартыйны?

— Не ведаю. Але ў яго старыя парахункі з нацы.

40

З ЖЫЦЦЯ НАЦЫЯНАЛЬНЫХ МЕНШАСЦЕЙ

ВЕРШЫ ПАНЦЕЛЯЙМОНА ЮР'ЕВА

«Нагаворнае зелле» (у арыгінале «Приворотное зелье») — гэта загаловак нізкі паэтычных твораў Панцеляймона Юр'ева, выданых з выпадку сорак пятай гадавіны літаратурнай творчасці аўтара. Зборнік з'явіўся ў выданні спецыяльнай серыі «Рускага голасу», т. зв. «Паэтычных лістоў».

Маем тут дачыненне з творчасцю аднаго з прадстаўнікоў групы рускіх паэтаў у Польшчы. Зразумела, што ў такім малым выданні знойдзем толькі спробу паэтычных сіл П. Юр'ева і таму нашае ўяўленне аб яго творчасці будзе далёка няпоўным. У зборніку апынуліся вершы розных год. Тут знойдзем творы, пачынаючы ад 1926 года, а канчаючы самымі свежымі, якія датуюцца 1962 годам.

Якое ж агульнае ўражанне аб прадстаўленых тут вершах?

Перш за ўсё кідаецца ў вочы параўнальна шырокі творчы дыяпазон паэта, у якім асабліва вабяць чытача вершы, навеяныя народнай рускай стыхіяй. «Тут Руссю пахне...» — маглі б мы сказаць аб пасобных творах П. Юр'ева. Маю тут на думцы такія як «Золотой ковыль», «Просвирня», «Чаша волховая». Кампазіцыйнай стройнасцю і вобразнасцю вылучаецца невялікі цыкл твораў на індускія матывы. Аўтар адклікаецца таксама на падзеі нядаўняга мінулага Вось два вершы прысвячае гета («Гетто», «У входа в гетто»), не абмінае Юр'еў і цярпенняў, якія прычыніла рускай зямлі апошняя вайна («Год 1942», «Терпкая новь») У вершы «Гагарыну» славіць першага савецкага касманаўта — гэтага, як адзначае, «Колумба поднебесных морей!» У многіх творах знаходзім адлюстраванне інтымных перажыванняў Юр'ева. У іх можа нават час ад часу мільгаюць журботныя матывы, водгукі нейкага смутку і нават расчаравання («Боль», Тропинка», «То греет солнце»).

Зборнік «Нагаворнае зелле» — наглядная сведчанне ўжо творчай сталасці яго ўмудронага жыццёвым вопытам аўтара. Добрае валоданне моўным матэрыялам, багатая палітра мастацкіх сродкаў — гэта прыкметныя рысы паэзіі Панцеляймона Юр'ева, гэта таксама залог новых творчых удач, якіх жадаем юбіляру ў яго сорак пятую гадавіну літаратурнай працы.

М. Канапацкі

Мой 2013 год

(Працяг са стар 1)

На ўсход ад Масквы знаходзіцца маскоўскі касмадром. Праз некалькі мінут узнімецца адсюль Васток — 77 з вучонымі цэлага свету на Венеру...

У касмічным палёце прымае ўдзел і польскі вучоны, праф. Анаксюк, міравое славы праф. з Афрыкі — Джэльб, амерыканін Джонсан і савецкі вучоны Георгіеў. Праз хвіліну раздаецца голас:

...В-А-С-Т-О-К — 77..
...В-А-С-Т-О-К — 77
... С-Т-А-Р-Т!!!

* ✲ *

У кабіне карабля - ракеты ідуць нармальныя заняткі. Кантроляй Вастока — 77 займаюцца спецыяльныя машыны - аўтаматы «Грынсы-Флёкс». Навуковыя абсервацыі праводзяць робаты «РАКІ — Х». У сталовай карабля - ракеты за сталом вучоныя вядуць дыскусію:

— Таварышы, як гэта прыгожа, калі наша планета радуецца жыццём, калі яна і з касмічнай вышыні і проста там, на Зямлі, такая прыгожая і шчаслівая. Сапраўды, не хочацца ад яе ад'язджаць...

— І падумаць толькі, пяцьдзесят год таму назад народы жылі пад пагрозай вайны, а сёння запанаваў на Зямлі Лад і Мір.

— Шчаслівыя мы з вамі людзі, праўда? Усе мы шчаслівыя, таму што дзе мір, там шчасце, дзе шчасце, там праца, ахвота, радасць і ўсмешка. Цяпер нам трэба прыдумаць нешта такое, каб чалавек жыў не 50, а не менш, як 200 — 300 год. Кажуць, вы, прафесар Джонсан, і вы, прафесар Георгіеў, — звяртаецца да іх іхні афрыканскі сябра, — можаце штосьці аб гэтым сказаць. Вернемся на Зямлю, вы і займецеся гэтым. Я веру, будзем яшчэ многа разоў лётаць з вамі, дарагія сябры... Заўтра раніцай будзем ужо на Венеры...

ПАШТОЎКА З МІЛЕЙЧЫЦ

Фота: Сяргей Крэйза

З ПІСЕМ ЗЕМЛЯКОЎ

„СЛЯПАЯ"

...Яшчэ хачу табе, Нюрка, пра адну справу напісаць. Хіба памятаеш нку такую, у акулярах заўсёды ходзіць? Што праўда, яна малая была тады, калі ты ад нас выязджала, але, мабыць, на вуліцы дзе-лень бачыла яе?

Няшчаснае, ведаеш, дзіцё гэтая Зінка. За свае вочы слабыя ўсё цярпець мусіць безупынку. Сем класаў правучылася ў школе, пільнай вучаніцай з'яўлялася, ды дзеці другія ступіць нагою нат кроку не давалі ёй. Штурхалі, вішчалі, бы апантаныя, абзываючы дзяўчынку ціхую ўсяляк ад сляпой або акулярніцы, а бацькі нашы вясковыя толькі зубы скалілі і ўсміхаліся дурна, як бы тут уцеха якая з чужога гора ёсць.

Як кажуць людзі, кожнай маці сваё дзіцё найпрыгажэйшае. Зінчына маці ці бацька стары глядзелі бязрадна на збыткі ўсенькія над дочкай любаю, бо што яны могуць зрабіць добрага. Уся сям'я іхняя акуляры носіць ад маленства, азвіся словам ці накрычы вазьмі на смаркача суседчынага дык яшчэ горай начэпяцца з абсмешкамі выдумлёнымі. Так яно ў нас павялося.

Я то і не дзівую вельмі з малышоў неразумных, якім глупства найменшае смешным здаецца. Хаця запразывак гэтакіх дзіцятка беднае цалкам свет белы зненавідзела, крыўду дзіўную да бацькоў родных, пэўна, у душы сваёй смутнай тоіць, чаму такім нарадзілася!?

Выгадавалася Зінка цяпер на асобу дарослую, паненка з яе не брыдчэйшая ад многіх у нас. Часамі на забаву выбярэцца, пасядзіць адзінютка пад сцяною на лаве ў святліцы гадзін пару і толькі нагрызецца, як гэта другія танцуюць, а яе ніхто не бярэ. Адзінокая пойдзе дахаты. А равесніцы Зінчыны кавалерамі падпітымі развяселеныя зараз жа жарты строіць задумліваюць, бястыдніцы, штораз каторага сапляка нібы праважаць выпраўляюць услед.

У тую нядзелю наслухаўся дзядзька мой шасцідзесяцігадовы, як хлопцы мясцовыя і дзяўчаты з Зінкаю абыходзяцца, закурыў махоркаю, аж бабуля закашлялася, і загаварыў аб тым, як калісьці, бывала, пры памяці ды маладосці ягонай сябравалі маладыя. Вось, калі пачнуць іншы раз, харашуні чарнавокія панямі задавацца на музыках дык змовімся, маладцы дружныя, усе разам не браць іх у танцы, і справа кончана, лічы, прапаўшая. Каб ты ведала, — кажа стары мне так, — што нават гарбатай, хай сабе якая яна там не будзе, з рук не выпускалі да ранку, а фанабэрлівыя тырчэлі нудна, аж перакаваліся, што спаць да таты - мамы ісці трэба, і няма чаго тут спадзявацца на паклоны нізкія. Гэтак не адну адвучылі нос дагары дзерці і блізкіх не заўважаць.

Мясцовасць нашая прылясная, вялікая, народу ў ёй шумна зранку да змяркання. Там сварацца, тут рагочуць, у гумне гаспадар авёс малоціць, досвіткам саней некалькі да лесу па дровы паехала. І здавалася б, Нюра, што ўсё ў парадку найлепшым сярод люду знаёмага. Але калі цемрадзь засцеле аколіцу і моладзь па хатах сабраўшыся за жываты хапаецца смешнасці расказваючы, не ўгледзіш на вечарынках вясёлых Зінкі ў акулярах. Нікуды яна не заходзіць ды і яе ніхто ніколі не запрашае.

АДОЛЬ КАСТРЫЦА

З настаўніцкага курсу

Як мы ўжо інфармавалі, нядаўна ў Бельску адбыўся курс для настаўнікаў беларускай мовы.

На здымку: удзельнікі курсу.

Яны замучылі яго старшага брата. Была ў іх лапах і жонка Ота. Словам, ён горла б ім перагрыз, калі б мог.

— А, мо', грызе? — сказаў Аскер.

— Хто ведае? — паціснуў плячыма Ланге. — Ён чалавек смелы.

— Так, — сказаў Аскер. — Добрыя ў вас сябры

— Нядрэнныя, — кіўнуў Ланге.

— Ну, а трэці:

— Гэта салдат, з якім я служыў, Георг Хоман.

— Служылі, — паўтарыў Аскер, намагаючыся гаварыць спакойна. — А што, гэты... як яго?

— Хоман, пане афіцэр.

— А што, Хоман цяпер не з вамі? Ці загінуў?

— Ні тое і ні другое.

— Дзе ж ён?

— Хоман дэзерціраваў. Перабег на ваш бок. Сядзіць цяпер недзе ў лагеры ваеннапалонных, накшталт гэтага. Калі, зразумела, яго не падстрэлілі па дарозе.

— Вы гаворыце так, быццам не ведалі, што Хоман збіраўся ўцякаць.

— Я і на самай справе нічога не ведаў.

— Дык вы ж былі сябрамі?

— Такі Хоман. Калі ён не сказаў, значыць не мог.

— Вы і да вайны былі знаёмыя?

— Не, хоць і жылі побач.

41

— Даўно не былі ў родных мясцінах, Ланге? — раптам спытаў Аскер.

— Даўно.

— Хацелі б з'ездзіць?

— А як жа, пане афіцэр! Але цяпер — капут!

— У вас што, сям'я ў Остбургу?

— Так, пане афіцэр. Жонка і дачка. Ім цяпер туга. Остбург часта бамбяць... Хоман расказваў...

— Ён што, пісьмы адтуль атрымліваў?

— Не, ездзіў у Остбург. Яму чартоўскі павезла. Пагасіў пажар і атрымаў водпуск. Калі вярнуўся, хадзіў змрочны. Нешта яго хвалявала. Цяпер, я ведаю, што. Ён абдумваў свой план. І — выканаў яго. Вось і ўся гісторыя, пане афіцэр.

ПАКАЗАННІ ШУЛЬЦА

Аскер адправіў Ланге і загадаў прывесці камандзіра роты лейтэнанта Шульца.

Распытаўшы аб даваеннай дзейнасці Шульца, Аскер асцярожна перавёў гутарку на падраздзяленне, якім камандаваў лейтэнант. Адчувалася, што палонны гаворыць шчыра. Адказваючы на пытанні следчага, ён па чарзе характарызаваў сваіх салдат. Нарэшце дайшлі да Хомана. Шульц сказаў:

Ефрэйтар Георг Хоман служыў сумленна, быў скромны і адважны. Я гавару гэта не таму, што

42

аднойчы ён выратаваў мне жыццё... Так патрабуе справядлівасць.

— Пачуццё справядлівасці заўсёды кіруе вамі? — пацікавіўся Аскер.

— Думаю, так.

— А я сумняваюся.

— Пан маёр сумняваецца? — Палонны разгублена развёў рукамі.

— Прыпомніце здарэнне з пажарам склада і скажыце, ці Хоман сапраўды зрабіў такі ўжо надзвычайны ўчынак?

— Я не разумею пана маёра?

— Ну вось, толькі што вы заявілі: здарылася, што Хоман выратаваў жыццё свайму камандзіру — значыць вам. Гэта так?

— Так.

— І што ж, подзвіг салдата быў ацэнены па заслугах? Хомана ўзнагародзілі?

— Не.

— А здарыўся нязначны пажар у складзе, і вы ўжо спяшаеце з рэляцыяй аб гераізме Хомана.

— Гэта не я, пане маёр.

— Не вы? — Аскер адчуў, як у яго ўспацеў лоб. — Як гэта — не вы? Гаварыце праўду.

— Мне было загадана падаць хадайніцтва.

(Працяг на стар. 4)

43

САКРАТ ЯНОВІЧ

ПАЕХАЎ ТОЛІК У СВАТЫ

Толік Г. закончыў калісьці два класы вясковай школы. Другі чалавек на яго месцы забыўся б дагэтуль нават распісвацца. Але не Толік! Ён не можа адарваць вачэй ад бляскаў жыцця. На панадворку пабудаваў вятрак і зрабіў з яго паслушнае крылатае стварэнне. Рэжа яму дошкі, дровы, пампуе ваду, асвятляе курную хатку. На Каляды весяляцца на ёлцы гірлянды электрычных лямпачак.

На пару гектарах убогай бацькаўшчыны не разжывешся. Толік Г. кідаецца ў заробкі. Задаволеныя гаспадары дзівуюць умельству бязвусага майстра. Хваляць і частуюць гарэлкаю, частуюць гарэлкаю і хваляць. Дзядзька Сцяпан Л. прыгаварвае.

— Жаніся, браток, — пара! Табе Олю сватаюць... пабач, спадабаецца, бяры. Не прамаргні, — і ў дзядзькавых вачах блішчэла іскрынка хітрасці.

Толік Г. не любіць адкладаць справу. Зрэшты, па будучым цесцю спадзяецца помачы, падтрымкі. Загарачыліся ў галаве розныя думкі.

Оліна сястра, Нюта, непакоілася часамі.

— Кажуць людзі, што Толік запіваецца?

— От, выдумляеш невядома як?! — гневаўся яе муж Іван К. Кожны кавалер п'е, але калі ажэніцца дык і зменіцца. Вось! — І наканец дадаў яшчэ: — У яго залатыя рукі, што не задумае, тое зробіць!

Да Патокі, у сваты, да Олі К. паехаў Толік разам з Іванам К. і Іванам Д., якога ў Пяньках завуць «завадовым маршалкам», бо колькі пажаніў ён хлопцаў, не памятае. Расселіся на фуры ды жартавалі, расказвалі ўсенькія штукі, рагаталі, аж прастор разносіў рэха іншых галасоў па край сіняга лесу. Толькі ўязджаючы ў вёску сцебанулі каня.

Сват заліхвацка падморгнуў Толіку. На белым абрусе паявілася бутэлька, ад кухні пацягнула пахам смажаніны. Першую чарку выпілі за знаёмства. «Маршалак» наважыўся было адразу хваліць свайго жаніха, але размова неяк зышла на ўспаміны.

Маці памерла даўнымдаўно, а з таго часу, як выйшла замуж Нюта, Оля засталася адна з бацькам, які сядзеў цяпер за сталом і расчулена, развёўшы рукі, паўтараў:

— Усё тут яе... усё тут яе...

— Што дасце? — не адступаўся практычны Іван Д. — Бо ж мы на пазычаным возе прыехалі.

— Не бядуйце, будзе воз!... Усё будзе!... — гаварыў ужо як бы швагер Іван К. — І на вяселле дамо...

Пажаніліся маладыя хутка — праз тыдзень. Прывезена Геніка, сакратара Тапалянскай грамадскай рады. П'яны-п'янюсенькі быў, нябога, так, што пяра ў руках не мог утрымаць. Відаць, у тую нядзелю не адно такое вяселле аформіў... Сітуацыю ратавала яго жонка, Зіна, якая акуратным почыркам склала акт шлюбу, унізе чыркнуў свой подпіс Толік, паволі падпісалася Оля. Над гасцінным сталом гудзеў шум, пад вокнамі падглядалі дзяўчаты. Праўдзівае вяселле дагаворана наладзіць глыбокай зімою. З дружбантамі і дружкамі, музыкамі, дарамі.

Гэтак яно і было.

Развітаўшыся з астатнімі вясельнікамі Оля засталася ў Толікавай хаце, на хутары Рахенталь. Упарадкавала куфар — пасаг. Ноччу сніўся бацька, адзін - адзінюсенькі ў далёкай Патоцы.

Увесну або летам штораз ездзіла дапамагчы яму, знясіленаму векам старому, у сяўбе, жніве, капанні. Іншы раз выбіраліся туды разам, удваіх — здаровыя, моцныя.

Але Толік усё часцей пахмурнеў. Не апраўдвала ягоных надзей цесцева кароўка, свіння, фурманка аўса. Чакаў на нечага большае, без чаго не зможа стацца тым, чым хоча: заможным і ад нікога незалежным. Нахлынулі роем хвіліны расчаравання, з падвоенай сілай вярнулася майстарская звычка «заліваць чарвяка». Разбуяніўся Толік ад прадчуванняў нядобрых, і з размахам парубаў пасажны куфар на трэсачкі. Паміж ім ды жонкай сарамліваю дзікім вінам разрастаўся гнеў, падліваны слязьмі. Путаў кожны іхні рух, хаваў у цень радасць. Сямейнае шчасце задохлася ў зародку, у ненавіснай спёцы жалю, лопнула, раздвоілася чорнай, зларадной шчылінай адчужанасці, крыўды. Ой, рана пачаліся бяссонныя ночы, ляманты на парозе і суседскія абгаворкі.

Пакуль Толік выцвяражваецца, Оля ўцякае да татка або начуе ў Нюты. Ідзе час, крышыцца нагар злосці, сэрца мякне. Ён адшукае яе, папросіць прабачэння. Яна даруе. З цесцем або шваграм асушыць, бывае паўлітроўку на згоду і на рохентальскім хутары перастае страшыць заблудзіўшага пешахода нямы крык жанчыны. Вечарамі прыветна маніць агонь акон.

(Працяг на стар. 7)

ДАХОДНАЯ

Нягледзячы на тое, што яшчэ марозная зіма, а ўжо ідуць намаганні, каб у гэтым годзе ўраджаі палёў былі багатыя, каб сяляне праяўлялі зацікаўленасць і да такой сельскагаспадарчай культуры, якой з'яўляецца цукровы бурак. Прадстаўнікі цукроўні ў Сакалове Падляшскім ужо «поўнай парай» вядуць падпіску дагавораў (умоў) з сялянамі адносна кантрактацыі цукровых буракоў.

Магчыма, што не ўсім гаспадарам гэта вядома, што цукровыя буракі прыносяць вялікія даходы, што гэтую культуру варта і трэба смела ўводзіць на свае палеткі. За

На здымку: Інспектар цукроўні з Сакалова Падляшскага ў сваім бюро ў Бельску прымае паведвальнікаў, якія прыходзяць падпісваць умовы.

Фота: Б. Рагазінскі

РЭВАЛЮЦЫЙ

(Працяг са стар. 2)

на згінуў смерцю героя, расстрэляны ў Гродна ў сакавіку 1863 г.

Характэрным з'яўляецца тое, што сігналам да збройнага выступлення на Гродзеншчыне быў напад паўстанцаў на Сураж — недалёка Заблудава, ведамага цэнтра сялянскіх выступленняў ужо ў 1861—62 гадах. У ночы на 18 студзеня 1863 г. у маёнтку графіні Патоцкай Рудкі быў знішчаны карны атрад казакаў, пры гэтым асабліва актыўную ролю ў барацьбе з казакамі адыгралі сяляне з маёнткаў.

Пасля выбуху паўстання першарадчай задачай было пашырэнне яго на ўсход. Гэта дасканала разумелі К. Каліноўскі і Сlaunch Серакоўскі. Гэтая задача была выразна сфармавана ў адозве «Зямлі і Волі», у якой руская армія прызывалася выступіць супраць царызма супольна з польскім народам.

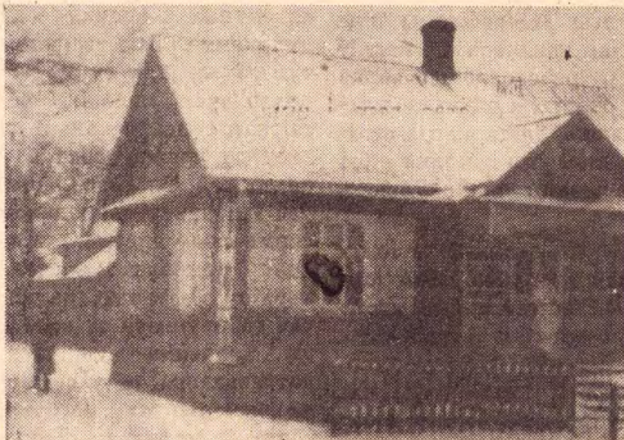
«Звярніце свой меч на супольнага нашага ворага, пакіньце Польшчу, вярнуўшы ёй зрабаваную вольнасць і ідзіце ў сваю бацькаўшчыну, вызваліць яе ад віноўнікаў усіх народных няшчасцяў — імператарскага ўрада» — пісалася ў адозве.

А. Бакунін у брашуры «Народная справа» пытаў:

«Што трэба народу?» і адказваў на гэта: — «не частка зямлі, але ўся руская зямля. Народу патрэбная вольнасць! Воля нам, воля гераічнай Польшчы. Воля Беларусі, Літве, Украіне. Хай будзе Польшчай усё, што хоча быць Польшчай».

А на гэта адклікаліся паўстанцы з Белавежскай пушчы ў прызыве з 5 лютага 1863 г. «У гэтую страшную мінуту адзываецца голас польскі, голас брацкі і пытае, няўжо Ра-

Новае ў нашай вёсцы

Мінуў той час калі да лекара трэба было ехаць у горад за дзесяткі кіламетраў. Зараз многа ёсць на вёсках пунктаў аховы здароўя, у якіх заўсёды можна атрымаць медыцынскую параду і дапамогу.

На здымку: Пункт аховы здароўя ў Чыжах на Гайнаўшчыне. Фота: м х

(Працяг са стар. 3)

— Кім?

— Маёрам Гаўсам.

— Хто гэта — маёр Гаўс?

— Камандзір батальёна.

ШМАТ НЕЗРАЗУМЕЛАГА

Раніцу наступнага дня Аскер прысвяціў гутарцы з Георгам Хоманам. Спачатку ён задаў дзесятак звычайных пытанняў, прыглядаючыся да перабежчыка. Адказы Хомана адпавядалі таму, што Аскер устанавіў пры допыце палонных салдат і афіцэраў трэцяга батальёна. Асцярожна падвёў Аскер Хомана да эпізода ў прадуктовым складзе. Гутарку аб здарэнні ў складзе Аскер лічыў сур'ёзным выпрабаваннем для паддоследнага. Хоман, калі ён засланы агент, павінен быў ва - ўсю распісаць свой удзел у гашэнні пажару, каб далейшае — водпуск і паездка ў тыл — былі як найлепш абгрунтаваны.

Хоман жа ўчыніў якраз наадварот. Ён заявіў, што нічога надзвычайнага не зрабіў, і ўзнагароджваць яго, у сапраўднасці, не было за што.

— Як жа так? — здзівіўся Аскер.

— Я і сам не разумею, — сказаў Хоман. — Шмат незразумелага, таварыш маёр.

(Працяг за тыдзень)

44

ГОНАР

(Працяг са стар. 1)

З другога боку стала — адзін з тых, якія перанялі баявую спадчыну старэйшых.

— Калектыў нашага завода, — гаворыць сакратар Савета завадской прафсаюзнай арганізацыі, тав. Станіслаў Вэрэшчыньскі, — і ў сучасных умовах не патраціў свайго баявога духа. Праца проста гарыць.

ПЕРШ ЗА ЎСЁ — ЧАЛАВЕК

Так, калектыў Гайнаўскага прадпрыемства драўлянага промыслу поўнасцю захаваў свой баявы характар. Змяніліся толькі мэты іхніх змаганняў.

Яшчэ па сённяшні дзень, як помнік мінуўшчыны, засталіся ў Гайнаўцы «гора — хаткі», рассеўшыеся па баках вузенькіх вуліц — сцяжынак, па якіх не толькі самаход, але адзін воз з цяжкасцю праедзе. Жылі ў іх рабочыя завода. Праўда, і да гэтага часу яшчэ жывуць там людзі. Але ёсць і другая праўда, праўда сённяшняга дня Гайнаўкі, праўда яе будучыні, праўда, якая наглядна ілюструе сэнс змаганняў гайнаўскага пралетарыята.

У другім канцы горада вырас прасторны квартал жылых дамоў. Там атрымала выгодныя кватэры каля 250 рабочых сем'яў, працуючых у Гайнаўскім прадпрыемстве драўлянага промыслу. Побач кіраўніцтва завода адвяло плошчу велічынёю ў тры гектары на сялібы для самастойнага будаўніцтва. Вырасла на ёй ужо каля 40 асабнякоў.

Мала гэта ці многа? Калі мерыць патрэбамі — напэўна мала. На заводзе працуе больш-менш 1000 рабочых. Бясспрэчна, хацелася б, каб яны ўсе жылі ў новенькіх кватэрах. Зараз такія кватэры мае толькі 300 сем'яў. **Але 300 сем'яў — гэта ж напэўна палавіна рабочага калектыву завода!**

Нельга таксама забываць аб другіх немалаважных дабрадзействах, якія стварае завод сваім рабочым. Да гэтага часу не здарылася яшчэ ні разу, каб рабочы завода не атрымаў пуцёўку ў санаторый ці на адпачынак, калі толькі выявіў такое жаданне. Наадварот, часта рабочых трэба нагаварваць, пераконваць да гэтай формы адпачынку. Большасць з іх не бачыць патрэбы куды-небудзь выязджаць. Маюць жа на месцы ўласную лекарскую амбулаторыю, пабудаваную заводам за кошт 700 тыс. зл.; купацца могуць у сваёй завадской лазні, свабодны час праводзіць у сваім завадскім Доме культуры, дзе чакае іх добра абсталяваная бібліятэка, чытальня, більярд, тэлевізар, кіно; а іхнія дзеці бестурботна могуць гуляць у дзетсадзе пад чуллівым вокам выхавацельніц. 130 матак можа спакойна працаваць, не клапоцячыся пра лёс сваіх малышоў.

Калі бацькі працуюць, іхнія дзеці бестурботна гуляюць у завадскім дзетсадзе пад чуллівым вокам выхавацельніцы.

Гэта ўсё зрадзілася з поту і працы рабочых ды завода, і дзяржава аддае гэта ўсё ў рукі рабочым, як каштоўны падарунак, як трывалую ўзнагароду за доўгі час бяды і нягод. **Гаворачы тады аб сучасным узроўні жыцця рабочага, нельга забываць пра гэтыя каштоўныя падарункі.**

САЛІДАРНАСЦЬ

Не, рабочыя Гайнаўскага прадпрыемства драўлянага промыслу не жывуць у райскіх умовах. Проста са зменай строю якасна змяніліся ўмовы іхняга быту. І гэта зусім нармальна.

Але праца — цяжкая, мазолістая, часта небяспечная праца — засталася. Прыбыло заводу, штоправда, шмат новай тэхнікі. Канчаюць зараз пабудову навейшага цэха лесапільных рам (тракаў). Гэта аднак усё яшчэ **не-**

РАСЛІНА

адзін цэнтнер цукровых буракоў дзяржава плаціць 60 зл. Апрача таго за кожны дастаўлены цэнтнер цукровых буракоў цукроўня бясплатна дае гаспадару па 4 кг выслодкаў. Пэўную суму грошай аплачваецца таксама за давоз цукровых буракоў на пункт скупу.

Калі добры ўраджай з 1 га можна атрымаць ва ўсходніх паветах Беласточчыны 400 і больш цэнтнераў. Напрыклад, у 1961 годзе сярэдні ўраджай цукровых буракоў на Бельшчыне быў 369 цэнтнераў з гектара. У мінулым годзе па прычыне дрэнных атмасферычных умоў, зразумела, ураджай быў значна ніжэйшы. Але нягледзячы на тое, ці лепшы ці горшы ўраджай у даным годзе, садзіць цукровыя буракі заўсёды аплачваецца кожнаму плантатару.

На жаль, усходнія паветы Беласточчыны яшчэ не дацэньваюць гэтую даходную расліну. Напрыклад, у Сакольскім і Дуброўскім паветах разам узяўшы ў мінулым годзе было засаджана цукровымі буракамі толькі 150 га. Столькі ж у 1962 годзе было пасаджана і ў Гайнаўскім павеце.

Зусім інакш справа выглядае на Бельшчыне. У мінулым годзе пад цукровымі буракамі знаходзілася 1950 га пасяўной плошчы. У Бельскім павеце ў тых вёсках, дзе ўжо паспрабавалі садзіць цукровыя буракі і іх кантрак-

(Працяг на стар. 7)

Працяг са стар. 1

Ці з гэтага вынікае, што я супраць пакідання пры абгрунтаваных прычынах на другі год? Вывад такі быў бы павярхоўны (хоць я, будучы настаўніцай, не пакідала б — хочучы, можна гэтага дабіцца). Я толькі не веру, паўтараю, не веру, што нашы дзеці такія тупыя, каб аж амаль палавіна з іх сядзела па два гады ў тым самым класе. Гэта з'ява ненармальная і прычына напэўна не ў дзецях. Нельга пакуль зліквідаваць другагодніцтва зусім, але можна, **м о ж н а** яго звесці да мінімума, да неабходнага мінімума. Другагодніцтва ў пачатковых школах устарэла і абсалютна не сведчыць аб высокім узроўні навучання, аб патрабавальнасці настаўнікаў. Наадварот, сведчыць аб слабасці, недасканаласці нашай асветы. Круг прарываецца, але не ў пункце вучня.

У першы клас штогод паступае многа дзяцей, і гэта добра. А потым...

Добра ведаем, што калі сярод рабочых здараюцца

ДРУГАГОДНІК

выпадкі непрысутнасці, на гэтым церпіць прадукцыя. Атрымоўваем яе менш і горшую. З непрысутнасцю ў фабрыках моцна змагаемся, бо справядліва лічым, што яна вельмі шкодная. Але зусім праз пальцы глядзім на непрысутнасць у школах. У выпадку школ цяжка ў тонах ці метрах вымераць шкоды, якія яна прыносіць, і таму мы так мала нервуемся, калі вучня няма ў школе. Але ж настаўнікі хіба здаюць сабе справу, як фактычна гэта адбіваецца на выніках навучання і павінны баяцца як агню такой небяспекі. Двойка — гэта не выхад. У 1961/62 годзе кожны пяты вучань у нашым ваяводстве прапусціў ад 16 да 25 школьных дзён. У пэўнай школе (бяру за прыклад школу ў Галадах) 70 дзяцей і 7 класаў. За восем месяцаў школьнікі прапусцілі 890 дзён — без мала два з палавай гады. Толькі за восем месяцаў!

Здаецца, што настаўнікі мала ўвагі ўдзяляюць гэтаму пытанню, мала аб гэтым гавораць з бацькамі. Ставяць двойкі, пакідаюць на другі год. А церпяць найменш вінаватыя — дзеці пачатковых школ. Сапраўды церпяць. Няхай нікому не здаецца, што дзіця не церпіць, не навучылася толькі яшчэ ад дарослых выстаўляць напаказ свае цярпенні. Дзіця сароміцца іх. Круг прарываецца напэўна не ў пункце вучня.

Няпраўда, што дзіця не хоча вучыцца. Яшчэ як многа хоча ведаць! Ідучы па нашым шэрым, як мы прывыклі казаць, свеце, 4-гадовая дзяўчынка не вешае носа ўніз. Ёй хочацца многа ўбачыць. Усё даведацца: і хто сыпле зверху снег, і чаму было лета, а цяпер зіма, і чаму месяц падае ў рэчку, чаму ён часам тонкі, а потым таўсцее, адкуль бярэцца электрычнае святло, як едзе поезд, як сняцца сны. Без канца чаму?.. як?.. А на ўсе гэтыя так цікавыя пытанні дае адказ навука, кніжка, падручнік, школа — п а ч а т к о в а я школа.

Разглядаючы даныя аб **навучанні ў Сямяцічкім павеце, бачым наступнае: працэнт закончыўшых 7 класаў за 7 год і на вёсцы і ў горадзе роўны па 46%. Пасля 8 год на вёсцы канчае 18, у горадзе — 39 працэнтаў; пасля 9 год — на вёсцы 7, у горадзе — 13 працэнтаў. Нарэшце — у горадзе канчае пачатковую школу 98%, на вёсцы — 71%. З гэтага бачым, што на вёсцы менш вучняў сядзіць другі год у тым самым класе. Але толькі таму, што застаўшыся на другі год, яны ўвогуле перастаюць хадзіць у школу. Часцей за ўсё бацькі самі кажуць, што не варта паўтараць таго ж класа, лепш пачаць працаваць на гаспадарцы. І на вёсцы больш, куды больш, не канчае пачатковай школы. Для прыкладу — у тым жа Сямяціцкім павеце — у горадзе 2 на 100, а на вёсцы — 30 на 100.**

І бацькі дзяцей з вёскі, і настаўнікі з вёскі хіба павінны ўстрапянуцца. І адны і другія могуць многа зрабіць, каб анальфабэтызм (так званы паўторны) не знайшоў сабе ў нас месца. Умець замест крыжыкаў напісаць сваё прозвішча, то яшчэ не асвета, і не адукаванасць. І для нашых часоў і для будучых гэтага абсалютна замала.

Трэба ведаць і як паўстае лета і зіма, і як «робіцца» электрычнае святло, і чаму ляціць самалёт і чаму, як больш гною, то лепшы ўраджай, і чаму грыміць гром і нават хто сыпле снег. А ў тым, што кожнае трэцяе дзіця на вёсцы пакідае школу, не даведаўшыся аб гэтых цудах, не яго віна. Не, не яго віна! Круг прарываецца не ў пункце вучня.

ВЕРА ЛЕЎЧУК

НЫЯ ДЭМАКРАТЫ

сія не працягне брацкую руку няшчасным палякам для звяржэння супольнага ворага?!...

Паўстанне разгарэлася па ўсёй Польшчы і Літве і пашыраецца штораз больш з кожным днём вясны, цяпер застанецца толькі зрабіць паўстанне па ўсёй Расіі і то зараз. З першых дзён вясны».

Цэлае супрацоўніцтва і дружба народаў выкоўвалася ў ваеннай арганізацыі. Кіравалі ёй Яраслаў Дамброўскі, Серакоўскі, Пацебня, Звеtдоўскі.

Каб пашырыць рэвалюцыйную прапаганду ў рускіх гарнізонах, размешчаных у Польшчы і Літве, Дамброўскі едзе ў Польшчу, а Звеtдоўскі і Серакоўскі на Беларусь. Яны ўцягваюць у сваю арганізацыю як польскіх так і рускіх афіцэраў.

«Рускія таксама хочуць быць вольнымі і скінуць з сябе ярмо ненавіснага ім царызма. З імі разам трэба нам дзейнічаць!» — гаварыў Дамброўскі на пасяджэнні ЦНК.

Энергічную дзейнасць у войску праводзіў Андрэй Пацебня, які гуртаваў каля сябе рэвалюцыйныя элементы сярод рускіх афіцэраў і салдат, узначальваючы Камітэт рускіх афіцэраў у Польшчы. Арганізацыя гэтая станавіла складовую частку «Зямлі і Волі».

Пацебня ўтрымоўваў сувязь з Герцэнам, Агаровым і іншымі кіраўнікамі «Зямлі і Волі», а таксама з польскім нацыянальным Камітэтам.

У гарнізоне ў Вільні, Коўне, Мінску, Беластоку, Гродне і Слоніме множылі[illegible] арганізаваныя Звеtдоўскім рэвалюцыйныя гурткі. Належалі да іх і палякі і рускія.

«Памятайце, што польскае пытанне, гэта ваша ўласнае пытанне, і што ад вольнасці Польшчы залежыць ваша вольнасць» — пісаў ён у адозве, якая распаўсюджвалася ў Гродне.

Ваенная арганізацыя выступала як прадстаўнік агульнарускага рэвалюцыйнага руху і адстойвала супольнае выступленне польскіх, беларускіх і іншых рэвалюцыйных сіл.

Апартунізм Цэнтральнага Нацыянальнага Камітэта, ігнараванне праз яго патрабаванняў сялян і нацыянальных правоў беларусаў, літоўцаў і украінцаў былі прычынай таго, што вайсковая арганізацыя не хацела падпарадкавацца ЦК і заставалася аўтаномнай. Затое ў цесным супрацоўніцтве заставалася яна з Літоўскім правінцыянальным камітэтам.

«Зямля і Воля» не была падрыхтаванай да правядзення аграрнай рэвалюцыі ў Расіі і дапамажэння такім спосабам польскаму паўстанню. Кіраўнікі яе, усведамляючы гэта, настойвалі, каб адлажыць пачатак паўстання на лета 1863 г. Аднак калі яно пачалося раней, яны зрабілі ўсё, каб падтрымаць яго. Дзейнасць гэтая не засталася без вынікаў.

У паўстанчых атрадах змагалася многа афіцэраў і салдат. Камандзірамі паўстанчых атрадаў на Літве былі рускія афіцэры: Андрэй Барысаў, Жукоўскі, штабскапітан Чыжык, паручнік Снітко і Ялчанін. Ваенным начальнікам трокскага павета быў рускі — Чарняк.

У Польшчы да канца паўстання змагаўся афіцэр Павал Багданаў і бясстрашны разведчык, юнкер казацкіх войск, Мітрафан Паднамозія.

На знак пратэста супраць царскага тэрора афіцэры масава складалі просьбы аб звальненні. У самым генеральным штабе звольнілася або перайшло на бок паўстання 35 афіцэраў.

У час баёў многія афіцэры і салдаты пазвалялі паўстанцам уцячы з акружэння, а таксама памагалі ўцячы пленным і арыштаваным.

У Бельскім павеце, калі ваенны начальнік уезда загадаў салдатам спаліць вёску — ніхто не рушыў з месца. «Не зробім гэтага, гэта варварства, гэта бесчалавечна, у чым яны вінаваты? Не возьмем гэтага граха на душу» — разляталіся сярод салдат галасы.

Інтэрнацыянальная дружба братніх славянскіх народаў, выкутая супольнай барацьбой у час студзеньскага паўстання, развівалася і ўмацоўвалася надалей у супольным змаганні пралетарыяту і працоўных мас Расіі, Польшчы і Беларусі.

В. СКЛУБОЎСКІ

НА СЯМЯЦІЦКАЙ ДАРОЗЕ

Фота: Г. Рагазінскі

дастаткова, як на сучасныя ўмовы тэхнічнага прагрэсу ў гэтай галіне вытворчасці. Асноўныя цэхі вы-

ГАЙНАЎКІ

пускаюць зараз сваю прадукцыю метадам: «эх, дубінушка, ухнем!» Што ж, драўляны промысел не карыстае з права першынства. У нашай дзяржаўнай гаспадарцы ёсць шмат важнейшыя патрэбы, больш важныя галіны вытворчасці. Працаваць тады прыходзіцца цяжка і больш давяраць сваім умеласцям ды спраўнасці сваіх мускулаў. Такія ўмовы патрабуюць ад рабочых вялікай салідарнасці.

Ільля Мікуліч працуе падсобнікам на канвееры. 20 лістапада мінулага года, як заўсёды, разам са сваім супольнікам клаў калоды на тачку. Супольнік нязручна ўзяў калоду. Пачала яна абвальвацца назад. Тады з дапамогай падскочыў канвеершчык Павел Грэчан, але калоду ўтрох не змаглі ўтрымаць. Яна валілася далей. Мікуліч, сабраўшы апошнія сілы, здолеў яшчэ прытрымаць яе некалькі секунд. Ведаў, што калі пусціць калоду, канвеершчык Грэчан застанецца без ног. Ратуючы ад няшчасця сябра, пацярпеў сам. Калода абрухнулася яму на руку.

Не, гэта не прыклад геройства рабочага. Салідарнасць у цяжкай працы проста неабходная і яна яднае калектыў завода. Яе формы пастаянна пашыраюцца і ахопліваюць не толькі ўзаемныя адносіны рабочых, але таксама кіраўніцтва завода і рабочых.

ПЕРСПЕКТЫВЫ І НЕПАКОЙ

Кабінет дырэктара, Баляслава Сулімы, абсталяваны скромна, па-рабочаму. Слухаю яго апавядання аб перспектывах развіцця прадпрыемства. Яно зараз у пастаяннай разбудове. Разбудова пацягнецца да 1968 года. Гайнаўскае прадпрыемства драўлянага промыслу закончыць тады свой шлях ад тыповай, прымітыўнай лесапільні да навейшага мэблевага камбіната. Гэты цэлы шлях дырэктар Суліма прайшоў сам на практыцы — ад простага рабочага, да інжынера і ўрэшце — дырэктара. Амаль трыццаць год працы ў адным прадпрыемстве. З'яўляецца тады дырэктар Суліма сапраўдным бацькам свайго прадпрыемства.

Перспектывы здавалася б павінны радаваць, але на твары дырэктара штораз лаўлю суровыя прыкметы заклапочанасці, нейкі непакой, які прыцямняе ружовы колер яго слоў.

Гэтая ж самая трывожная заклапочанасць паяўляецца ў голасе другога дзіцяці завода — інжынера Аляксея Зіна, старшыні Савета рабочых. Ён таксама, як дырэктар Суліма, ад дзіцяці звязаў свой лёс з заводам.

Разам праходзім па шматлікіх цэхах прасторна раскінуўшагася прадпрыемства. Інжынер Зін знаёміць мяне з людзьмі, паказвае сваю прадукцыю. Усюды вітаюць яго сардэчна, па-сяброўску. Ён таксама адказвае ўсмешкай і жартам, але гэтыя знешнія прызнакі не прыкрываюць непакою.

Глядзіць на рабочых, з якімі ад маленства, як кажуць з адной міскі кашу еў і думае: каго? Каму сказаць: «ты непатрэбны, ідзі сабе, да пабачэння!» А трэба паўтарыць гэтае пяцьдзесят раз. Так хочуць у Варшаве. Прыйшло распараджэнне — сухое, кароткае, непрызнаючае ніякіх спрэчак: у групе рабочых зменшыць калектыў завода на 50 асоб.

Тады — каго? Ці не можна інакш? У Гайнаўцы кажуць: можна. Даюць канкрэтныя прапановы: Варшава пакуль што не хоча слухаць. І таму, перш за ўсё, на аптымістычныя перспектывы чорнай плямай кладзецца непакой.

ВІКТАР РУДЧЫК

фота аўтара

Калі баляць зубы, чалавеку проста не хочацца жыць. Рабочыя гайнаўскай лесапільні ў такіх выпадках знаходзяць ратунак у зубнога ўрача Ганны Больчак і ў яе падсобніцы Зенобіі Валодка.

КАНЕЦ ТАЙНЫ

»ТУНГУСКАЕ ДЗІВА« — ЗЛОЎЛЕНАЯ КАМЕТА

Цэнтральнай Сібіры вярнулася Тунгуская метэарытная экспедыцыя Акадэміі навук СССР. Яна абследавала раён падзення славутага Тунгускаг метэарыта 1908 года. Гэта, трэцяя па ліку, пасляваенная экспедыцыя ў асноўным закончыла ўсебаковае вывучанне мясцовасці.

Нам было вельмі цяжка — бо таямнічы як «госць з космасу» са страшным выбухам рассыпаўся над тайгой, не пакінуўшы ніякіх слядоў, акрамя паваленага і спаленага лесу.

Шмат гадоў розныя экспедыцыі шукалі рэшткі метэарыта ў раёне эпіцэнтра выбуху. Але ці там шукалі? Бо пры буйным жа выбуху масы гарачага паветра, накіроўваючыся ўверх, могуць падхапіць пыл цела, якое ўзарвалася, і падняць яго на вялікую вышыню. Воблака выбуху, расшыраючыся грыбам, павінна рухацца па ветры, павольна рассыпаючыся...

І вось, за 60—80 кіламетраў на паўночны захад ад эпіцэнтра выяўлена рэзка павышаная канцэнтрацыя касмічнага рэчыва. Ці не з'яўляецца яно рэшткамі Тунгускага метэарыта? А магчыма — гэта звычайны касмічны пыл? Высвятленню гэтых пытанняў і была прысвечана экспедыцыя 1962 года.

Пасля абследавання 60.000 квадратных кіламетраў вузкі «язык» прасочан амаль на 250 кіламетраў ад месца выбуху. Ён распасціраецца далей на паўночны захад...

Так праяснілася апошняе і самае няяснае пытанне — куды зніклі рэшткі Тунгускага метэарыта.

На паверхню зямлі кожныя суткі выпадаюць тысячы тон незямнога пылу. Гэта — магнецітавыя (магнітныя) і сілікатныя (шклопадобныя) часцінкі. Сярод касмічных часцінак лягчэй за ўсё распазнаюцца найдрабнейшыя (менш як 0,1 міліметра) утварэнні, якія маюць выгляд бліскучых шарыкаў. Іх вонкавы выгляд паказвае, што ўтварыліся яны ў атмасферы пры застыванні кропелек расплаўленага рэчыва. Большасць іх — рэшткі метэораў.

Пры выбуху буйнага касмічнага цела частка яго немінуча расплаўляецца і дае такія ж шарыкі. Часцінкі, знойдзеныя намі ў раёне Тунгускага падзення, — тыя ж шарыкі. Часамі — гэта два шарыкі, сплаўленыя разам (значыць «тунгускае цела» не было аднародным па саставу). Усе гэтыя часцінкі ў колькасці некалькіх тысяч прывезены ў Маскву.

Атрыманыя нашай экспедыцыяй вынікі дазваляюць даволі ўпэўнена гаварыць аб тым, чым было «тунгускае цела» да яго ўзлёту ў атмасферу Зямлі.

Яшчэ ў трыццатых гадах акадэмік Уладзімір Вярнадскі гаварыў аб тым, што тунгускі метэарыт быў шчыльным воблакам касмічнага пылу, магчыма, звязанага з каметай. Цяпер гэты пункт гледжання пацвярджаецца.

Ці не адбыўся ў 1908 годзе над тунгускай тайгой выбух незямнога касмічнага карабля з атамным гаручым? Бо знайшлі ж некаторыя гарачыя галовы павышаную радыёактыўнасць у глыбіні дрэва, спаленага ў гэтым раёне.

Нам прыйшлося даследаваць і гэта пытанне. Параўнанне дрэў з самых розных раёнаў Зямлі паказала, што сучасныя прадукты выпрабаванняў атамных бомб, асядаючы на глебу і кару дрэў, не застаюцца нерухомымі, а ўсмоктваюцца драўнінай.

Нашай экспедыцыі трэба было выдзеліць тое, што сапраўды звязана з катастрофай 1908 года. Гэта можна зрабіць на жывых дрэвах, якія на сваіх кольцах захоўваюць запіс прайшоўшых падзей. Аказалася, што на сучках, якія ў часе катастрофы былі не таўсцейшыя за аўтаматычную ручку, — захаваліся сляды пашкоджанняў таго часу. Усе яны ўказваюць на пункт выбуху. Ён знаходзіўся на вышыні каля 5 кіламетраў, ляжыць на паўднёвым усходзе адназемнага цэнтра разбурэнняў.

Чаму ж няма пашкоджанняў на больш тоўстых галінах?

Ніжняя кара тонкіх галінак не змагла абараніць жывыя клетачкі камбія ад цеплавога ўздзеяння. Больш тоўстыя галіны з грубай карой былі абаронены ўжо даволі надзейна. Значыць, цяпла выдзелілася не так ужо многа. Зусім не падобна на атамны выбух вялікай магутнасці!

Было адзначана, што пасля 1908 года лес у гэтым раёне пачаў расці значна хутчэй. Біялагічныя атрады, якія працавалі ў мінулым годзе, закончылі цяпер апрацоўку матэрыялаў і зрабілі вывад, што такое ж паскарэнне росту назіраецца пасля пажараў і ў іншых месцах: метэарыт меў на гэта толькі ўскосны ўплыў.

«Тунгуская тайна» перастае быць тайнай.

КІРЫЛ ФЛАРЭНСКІ
Начальнік Тунгускай метэарытнай экспедыцыі Акадэміі навук СССР 1958, 1961 і 1962 гадоў.

Прыслужніца Нептуна

Сірэны — напалову жанчыны (заўсёды цудоўна прыгожыя) напалову рыбы — гэта праўда ці казка? Хіба праўда, бо ў апошні час адну такую прыслужніцу Нептуна (бог мора ў старажытных грэкаў) можна было спаткаць на італьянскіх пляжах. Аказалася, што яна прымае ўдзел у рабоце над італьянскім фільмам «Звар'яцелае мора» і называецца па-людску Дамініка Башэра.

Смерць Мікалая II

Летам 1918 года па пастанове Екацерынбургскага Савета рабочых, сялянскіх і чырвонаармейскіх дэпутатаў у час, калі да Екацерынбурга набліжаліся белагвардзейцы і белачэхі, а ў горадзе пляліся контррэвалюцыйныя змовы, быў расстраляны цар Мікалай II.

Белагвардзейцы і іх апекуны за мяжой, а потым і рэакцыйны эмігранцкі друк узнялі дзікае выццё аб «жорсткасцях чырвоных». Яны, зразумела, не пісалі аб тым, што апошні рускі цар пакінуў у гісторыі след як найвялікшы дэспат са злавеснай мянушкай «крывавы». Якая ж тут была жорсткасць — перамогшы народ яшчэ праявіў вялікую гуманнасць, не зрабіўшы выключэння для ўсерасійскага забойцы і расстраляўшы яго нараўні са звычайным бандытам, грабежнікам, марадзёрам. Застаўся і помнік гэтай справядлівай кары — плошча, дзе знаходзіўся асабняк купца Іпатава, у якім быў расстраляны крывавы цар. Плошча гэтая ў Свярдлоўску (былы Екацярынбург) носіць назву Плошчы народнай помсты.

Б. Фірштэйн

ВЕСТКІ З БССР

НОВАЕ АДМІНІСТРАЦЫЙНАЕ ДЗЯЛЕННЕ БССР

У канцы снежня м.г. Прэзідыум Вярхоўнага Савета СССР прыняў указ аб узбуйненні сельскіх раёнаў Беларускай ССР.

Замест існуючых 123 раёнаў утворана 77 сельскіх раёнаў.

Змешчаная побач карта і паказвае новае адміністрацыйнае дзяленне.

СЕЛЬСКАЯ ГАСПАДАРКА БЕЗ ТАЯМНІЦ

ПАКУЛЬ ПРЫЕДЗЕ ЛЕКАР

Жывёлу па-рознаму лячылі. Некалі яшчэ не абыходзіліся без таямнічых закляццяў, абрэзвання рогаў ці паліванйя вадой невядомых свойстваў. Усё гэта дапамагала, як хваробе кашаль. Сёння ўжо беластоцкія сяляне перасталі верыць у лячэбныя якасці магічных штук. Аддаюць перавагу лекару - ветэрынару. У кожным павеце, а нават і ў некаторых грамадах, ёсць ветэрынарныя лячэбніцы.

Але што рабіць, каб не было патрэбы часта выклікаць ветэрынара? Справа простая — трэба лепей даглядаць жывёлу. На першым плане стаіць рацыянальнае кармленне. Корм павінен быць свежы, чысты, добра прыгатаваны і ў адпаведнай норме. Падругое, трэба забяспечыць жывёле такія ўмовы, каб даходзіла сонца, свежае паветра, і можна было рухацца. Па-трэцяе, ахоўваць жывёлу ад захворванняў — знішчаць расплоднікаў мікробаў, аддзяліць ад хворай жывёлы, не баяцца прафілактычных уколаў.

Праязджаючы праз вёскі Сакольскага, Дуброўскага ці Бельскага паветаў можна ўбачыць хлявы з маленькімі аконцамі. На падворак выцякае гнаёўка. Мала яшчэ ёсць загонаў. У малых, цёмных і брудных хлявах ствараюцца вельмі добрыя ўмовы для развіцця бактэрый. Там існуе патэнцыянальная магчымасць эпідэмій. Там няма гаворкі аб добрых надоях малака.

Ёсць некалькі спосабаў, ад якіх не павінен адмовіцца ні адзін селянін. У першую чаргу трэба абавязкова бяліць хлявы некалькі разоў у год. Для гэтай мэты ўжываем свежай паленай вапны. Варта таксама пры ўваходзе да хлява пакласці саламяныя маты, якія перыядычна пырскаем вапнай, лізолем або крэалінам. Апрача таго, трэба сістэматычна рабіць прафілактычныя прышчэпкі (рагатую жывёлу, авец і коней супраць сібірскай язвы, якая з'яўляецца невылячальнай хваробай, свіней — супраць ружыцы і памору, а птушку — супраць памору).

Усе гэта спосабы, якімі змагаюцца супраць хвароб. А калі ўсё-такі жывёла захварэе? Паклікаць ветэрынара? Так. Але спачатку трэба дзейнічаць самому. І для гэтага патрэбны прыборы і лякарствы. Кожны гаспадар павінен мець ірыгатар, зонд, тэрмометр і асноўныя лякарствы — лізол або крэалін, ёд, марганцоўку, аміяк, вапенную ваду, бінты і вату.

Ірыгатар і зонд патрэбны ў першую чаргу пры вострых уздуццях. Лізол, ёд і вапенная вада прымяняюцца для абеззаражвання. Пры ўздуццях прымяняем вапенную ваду, глаўбераву соль і аміяк (да націрання).

Лякарствы трэба перахоўваць у шафцы. Яны павінны быць чыстыя і свежыя. Ветэрынара трэба вызваць тады, калі стан здароўя жывёлы пагоршваецца або калі падазраваем заразную хваробу.

Інж. М. Сухажэбрскі

МІКРОБЫ САНІТАРАМІ

Непатрабавальнасць мікробаў да вонкавых умоў сапраўды здзіўляючая. Яны здольны за дзве—тры гадзіны з'ядаць у тысячу разоў больш, чым важаць самі. Калі змясціць, напрыклад, калонію бактэрый у вялікі рэзервуар з вадкімі адходамі якой - небудзь вытворчасці, то праз гадзіну вада ўжо будзе чыстая.

Жыццё на зямлі немагчыма ўявіць сабе без бактэрый. Неймаверна бруднымі сталі б рэкі, а паверхня зямлі пакрылася б грудамі мёртвых арганізмаў, смецця. Аднак вучоныя цяпер не толькі назіраюць за мікробамі, але і выхоўваюць у іх карысныя чалавеку ўласцівасці. Выводзяцца асобыя віды бактэрый, якіх вывучаюць перапрацоўваць непрыдатныя адходы ў каштоўныя прадукты.

ПАВЕТРАНАЯ ЛОДКА

У Злучаных Штатах з'явіўся новы спорт — гонкі лятаючых лодак. Палову трасы трэба праплысці, палову — праляцець. Лодкі маюць маторы і верталётныя прапелеры.

Трыбуна чытачоў

Польска — беларускі слоўнік выйшаў з друку

Доўгачаканы слоўнік польска - беларускі нарэшце выйшаў з друку і паступіў у продаж у кнігарні. Выглядае прыемна, невялікага фармату, мае 1084 старонкі. Каштуе 70 зл.

Слоўнік апрацаваны пад рэдакцыяй праф. др. А. Абрэмбскай - Яблонскай — кіраўніка кафедры беларускай філалогіі Варшаўскага універсітэта і кандыдата навук М. Бірылы — супрацоўніка Акадэміі навук БССР, які некалькі год працаваў на кафедры беларускай філалогіі Варшаўскага універсітэта.

Тыраж 5000. Варта, значыць, паспяшацца.

(вл)

ПРЫКЛАДНЫ БІБЛІЯТЭКАР

Грамадская бібліятэка ў Рыбалах, Бельскі павет, карыстаецца вялікай папулярнасцю сярод жыхароў Рыбалаў і акалічных вёсак. Толькі ў самых Рыбалах кніжкамі карыстаецца каля 250 сялян. Апрача іх, пастаяннымі чытачамі бібліятэкі з'яўляюцца сяляне з акалічных вёсак. Бібліятэкар Ірэна Грыгарук, якая скончыла Беларускі ліцэй у Бельску Падляшскім, умее кожнаму селяніну падабраць цікавую кніжку і заахвоціць іх да чытання. Сяляне тут штораз часцей чытаюць беларускія кніжкі. Найбольшай папулярнасцю сярод іх карыстаюцца творы Янкі Купалы і Якуба Коласа. У Рыбалаўскай бібліятэцы заўсёды поўна людзей.

Лёня Леанюк
Плёскі

ПАРАДЫ НАШАГА ПРАЎНІКА

Перайманне дзяржавай зямлі за залеглыя падаткі

Дзяржава можа пераняць на ўласнасць за залеглыя падаткі або іншыя дзяржаўныя сведчанні (абавязковыя дастаўы, страхоўка, пазыкі, аплаты за электрыфікацыю або меліярацыю) частку гаспадаркі, а калі задоўжанасць перавышае 50% вартасці гаспадаркі, усю гаспадарку.

Пастанова аб пераняцці на ўласнасць гаспадаркі западае на пасяджэнні прэзідыума Павятовай рады нарадовай, абапіраючыся на якой фінансавы аддзел выступае ў суд.

На працягу трох тыдняў ад атрымання справы павятовы суд вызначае пасяджэнне, на якое паклікае даўжніка і орган фінансавага аддзела.

Калі вартасць зямлі або ўсёй гаспадаркі перавышае належнасці дзяржавы, суд, присуджваючы ўласнасць дзяржаве, прызнае адначасова адпаведнае адшкадаванне. Уласнік гаспадаркі, які скончыў 65 год жыцця, а жанчына 60 год, або з'яўляецца інвалідам, можа замест адшкадавання атрымаць пенсію.

Рашэнне суда аб пераходзе зямлі на ўласнасць дзяржавы даручаецца даўжніку. На працягу 6 тыдняў ад гэтай даты яму прыслугоўвае права аплачэння належнасці дзяржаве, што выклікае спыненне справы. Пасля гэтага тэрміну дзяржава канчаткова пераймае гаспадарку на ўласнасць.

Цікавая вёска

Вёска Пянькі ў Беластоцкім павеце налічвае 60 гаспадароў. Ёсць тут чатырохкласная школа, бібліятэка, кавальскі пункт, шмат садаводаў, агароднікаў і нават пчаляроў. Вёска дружная, дружная тут і моладзь. Нядаўна маладыя Пяньхоўцы поўнасцю авалодалі перапоўненым Домам культуры ў Міхалове. Прыехалі яны сюды з п'есамі «Суседка» і «Мікітаў лапаць». Міхалоўцы добра прынялі выступленне пянькоўскіх самадзейнікаў і карысна правялі час.

Ян Амброжэй
Хабылянка

Настаўніца роднай мовы

Тамара Раманчук працуе настаўніцай у пачатковай школе ў Альхоўцы (Гайнаўскі павет). На гэтай пасадзе яна ўжо 8 год. Усе гады сваёй настаўніцкай працы правяла ў Альхоўцы. Цяжка прыходзілася маладой настаўніцы, калі альхоўская школа змяшчалася ў трох цесных сялянскіх хатах. Але гэта не адстрашвала Т. Раманчук. Яна з упартасцю і цярплівасцю чакала на новую школу.

І нарэшце дачакалася... Як жа весела стала на душы, калі пачала працаваць у новай светлай школе. Тамара Раманчук вучыць сваіх вучняў іх роднай беларускай мовы. Часта на ўроках беларускай мовы чытае ім урыўкі з «Нівы», «Зоркі» ці «Беларусі». Яна хоча, каб яе выхаванцы душой і сэрцам любілі родную мову.

Некаторыя вучні Т. Раманчук працуюць ужо на заводах, вядуць сваё самастойнае жыццё. І з гэтага яна вельмі рада.

Дык пажадайма альхоўскай настаўніцы ў новым 1963 годзе яшчэ лепшых поспехаў у працы.

«Безіменны»

Дзе дастаць п'есу?

Мы часта ў сваёй вёсцы арганізуем мастацкія выступленні. Апошняе было 7.I.63 г. Ставілі «Мікітаў лапаць» і «Боты». У сваім рэпертуары маем таксама шмат іншых п'есак, вершаў і песняў. Маем намер паехаць у суседнія вёскі, каб паказаць моладзі, што мы ўмеем, і каб іншыя бралі з нас прыклад. Любімая рэдакцыя, парай, дзе нам дастаць нейкую новую п'есу.

Палічна, Гайнаўскі пав.
Сем подпісаў.

Ад рэдакцыі: Дарагія сябры з Палічнай. Рэпертуарны матэрыял у дастатковай колькасці мае аддзел нашага Таварыства ў Гайнаўцы, які знаходзіцца ў Доме настаўніка, ёсць таксама ён і ў Галоўным праўленні. Г.П. і аддзел ахвотна прыдуць вам з дапамогай. Высылайце свае патрабаванні.

ПАЕХАЎ ТОЛІК У СВАТЫ

(Працяг са стар. 4)

Заглянуўшы праз шыбу ўбачыш, як сам гаспадар слепіцца над нейкімі чарцяжамі. Гэта Толік вырысоўвае планы новай хаты з паддашам, гумна на цэментавых стаўбах, чысценькага хлява. Моршчыць лоб і лічыць патрэбныя матэрыялы, кошты памочнікаў. Рэшту выканае без нічыёй ласкі. Памуруе сцены, выгэблюе сталярку, назапасіць дошак, уложыць падлогу...

Толік не быў бы Толікам, каб так лёгка апускаў рукі і падаў на калені. Бярэ ў касе пазыку, другую — у банку. Умомант ацэньвае, што можна з карысцю збыць, пачуўшы пра гэта маці з бацькам зараз жа ўзнімаюць гвалт. Канчаецца на паядынку языкоў. Памятай, аднак, што, як вып'е, прыпомніць сказанае, не забудзе ніводнага слоўца ягоная страшная памяць расчараванага чалавека. А для Олі тлумачыць безупынку адно:

— Як гэта маглі мяне так летка ўзяць на вудачку?! Няйначай, нахітрыў тут швагер Іван К., каб цяпер цесцем адным кіраваць усяляк?

Маўчы, слухай Толікавай жальбы. Агрызнуцца захочаш — дастанеш. Тады бяжы вон з кухні без аглядкі, бо бядзе не мінаваць.

Аднойчы Оля не стрымала і рашылася:

— Падам у суд!!!

Злосць злосцю, але недзе ў глыбіні душы цяплела спадзяванне, што Толік забожыцца не піць больш і не буяніць, а суд пагодзіць. Міхалоўскі пастарунковы Іван А. напісаў выкрутастыя пратаколы і пакуль паспеў хтосьці раздумаць, пеканулі Толіка на восем месяцаў турмы. За пабоі.

Малюткай дачушцы Алі пайшоў ужо трэці годзік. Жмурыць цікавыя свету вочкі і пільна прыслухоўваецца ўсяму, аб чым гавораць дарослыя.

Толік дрыжачай далонню выгладжвае чарцяжы планаў. Усё думае, думае і курыць. Праз тыдзень, пэўна, прыдзе службова міліцыянер і павязе ў Беласток. Адседжваць кару.

САКРАТ ЯНОВІЧ

МАТАЦЫКЛЫ ДАРМА

Нядаўна ў Галоўнай сядзібе ПКО ў Варшаве адбылося чарговае — 64-ае — лясаванне прэмій для ўласнікаў ашчадных кніжак прэміяваных матацыкламі. Вылясавана 71 матацыкл. З гэтага ліку два матацыклы прыпалі жыхарам Беласточчыны. Шчаслівцамі аказаліся ўласнікі ашчадных кніжак ПКО № №: 528179—УО і 487011—УО. За гэтыя матацыклы яны не заплацілі ані адной залатоўкі. Атрымалі іх як падарунак за настойлівую ашчаднасць.

(вр)

ДАХОДНАЯ РАСЛІНА

(Працяг са стар. 5)

таваць, колькасць плантатараў хутка ўзрастае. Вось, напрыклад, у вёсцы Праневічы некалькі год таму назад садзіла цукровыя буракі толькі некалькі гаспадароў. Калі яны атрымалі за іх многа грошай, тады заахвоціліся і іншыя гаспадары. А добрыя даходы — гэта найлепшы агітатар. У 1961 годзе было ўжо ў Праневічах 50 плантатараў, а ў 1962 годзе ўжо 67 плантатараў.

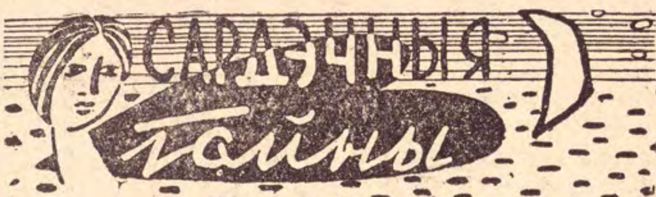
Гэтая вёска закваліфікаваная да ўзнагароды за добрыя дасягненні ў 1962 годзе. Ёй прызнана амаль 7 тысяч злотых. За гэтую суму сяляне Праневіч атрымаюць патрэбныя прылады да працы пры цукровых бураках.

Да ўзнагароды закваліфікавана і іншыя вёскі. Да іх належаць Гацькі, Плёскі і Плюцічы.

Як сцвярджае інспектар Бельскага раёна, прадстаўнік Сакалоўска-Падляшскай цукроўні, Станіслаў Яблонскі, да ўзнагароды закваліфікавана таксама 47 паасобных гаспадароў. Усе яны незадоўга атрымаюць «апылячы» Вавэль, кніжкі — «12 месяцаў у сельскай гаспадарцы» і «Новае і старое», а таксама на цэлы год падпіску на часопіс «Аграхімія».

На Бельшчыне цукровы бурак здабыў належны яму аўтарытэт. Вось таму ў 1963 годзе было выклікана неабходнасць арганізаваць у Гацьках пункт скупу цукровых буракоў. Да гэтага часу гэты пункт скупу яшчэ далёка недасканалы. Няма ў ім вялікай вагі, якая б магла зважыць адразу ад 10 да 20 тон. Справа ў тым, што да пункту скупу прывозяць буракі трактарамі з перапоўненымі прычэпамі. І іх неабходна з Гацькоў адпраўляць да Бельска на вялікую вагу. А гэта стварае дадатковыя цяжкасці для сялян.

М. Хмялеўскі

Дарагое СЭРЦАЙКА!

Пішам да Цябе мы, дзяўчаты з вёсцкі Р. у Бельскім павеце. Хочам, каб Ты напісала ў «Ніве» аб паводзінах нашых хлопцаў. А ў нас «Ніву» амаль усе ў вёсцы чытаюць, дык няхай і яны прачытаюць аб сабе, а іншыя няхай з іх пасмяюцца. У нас многа моладзі і таму часта арганізуюць забавы. На гэтыя забавы прыязджалі заўсёды хлопцы з чужых вёсак. Нават некаторыя дзяўчаты знайшлі сабе нарачоных сярод гэтых хлопцаў. Але вось нашыя хлопцы пачалі хіба зайздросціць. Калі пап'юцца, прыходзяць на забаву і пачынаюць чапляцца да іх, каб выгнаць з забавы, і тады пачынаецца бойка адной вёскі супроць другой. І на гэтым канчаецца забава. Цяпер ужо і не хочуць хлопцы з суседніх вёсак прыязджаць. А нам прыямней пагуляць, калі ёсць вялікі выбар. Што рабіць, Сэрцайка?

Дзяўчаты з вёскі Р.
Бельскі павет

А гэта зразумела, што «геройства» вашых хлопцаў нікому непатрэбна. Гэтым яны напэўна на здабудуць вашых сэрц. А вось дзяўчаты, каб дружна забайкатаваць, не пайсці зусім на забаву, падаючы хлопцам повад вашага «страйку». І пабачыце, што выйграеце, бо з кім жа вашы хлопцы будуць танцаваць. Раім Вам, дзяўчаты, застасаваць яшчэ адзін «выхаваўчы» метад. Зацікавіць вашых хлопцаў чымсьці культурнейшым, чым гарэлка, і, напрыклад, сарганізуйце драматычны гурток. Звярніцеся да настаўніцы, яна вам напэўна паможа. І пастарайцеся ўцягнуць да гуртка вашых хлопцаў, тады гарантую, што пазбудуцца некультурных паводзін. Паспрабуйце маёй рады.

Жадаю поспехаў
СЭРЦАЙКА

КІНО

ПРАГРАМА
на 11 — 17.II.1963 г.

ГАЙНАЎСКІ ПАВЕТ

Белавежа
„Paragraf" (hinduski), 12—14. „Ostatni świadek" (NRF), 15—17.

Кляшчэлі
„Futrzany gang" (angl.), 12—14. „Dom bez okien" (polski), 15—17.

Навасады
„Przeciwnicy" (angl.), 16—17.

Нараў
„Koniec drogi" (polski), 13—17.

Нараўка
„Tragiczny zamach" (jugosł.), „13—17.

Чаромуха
„Król strzelców" (czeski) 12—14. „Artysta do wszystkiego" (radz), 15—17.

Чыжы
„Noc szpiegów" (franc.), 13—17.

БЕЛЬСКІ ПАВЕТ

Боцькі
„Jewdokia" (radz.), 13—17.

Бранск
„Jons i Erdme" (NRF), 12—14 „Jadą goście" (polski), 15—17.

Орля
„Bestia" (węgierski), 13—17.

Райск
„Jewdokia" (radz.), 13—17.

БЕЛАСТОЦКІ ПАВЕТ

Гарадок
„Jazz, jazz, jazz" (angl.), 12—14. „Alibi nie wystarcza" (czeski), 15—17.

Міхалова
„Tajemnica zielonego boru" (radz.), 12—14. „Dwaj panowie N" (polski), 15—17.

Супрасль
„Kto sieje wiatr" (USA), 12—14. „Mężczyźni na wyspie" (polski), 15—17.

Чорна Беластоцкая
„Sprawa Mauricjusza" (franc.), 12—14. „Inspekcja pana Anatola" (polski), 15—17.

СЯМЯЦІЦКІ ПАВЕТ

Мельнік
„Jazz, jazz, jazz" (angl.), 12—14. „Uskrzydleni" (NRD), 15—17.

Мілейчыцы
„Futrzany gang" (angl.), 12—14. „Rok przestępny" (radz.), 15—17.

Нурэц
„Morderca mieszka pod 21" (franc.), 12—14. „Alibi nie wystarcza" (czeski), 15—17.

САКОЛЬСКІ ПАВЕТ

Крынкі
„Dziewięć dni jednego roku" (radz.), 12—14. „Rzeczywistość" (polski), 15—17.

Сухаволя
„Ruda Julka" (franc.), 12—14. „Aby kwitło życie" (polski), 15—17.

Шудзялава
„Telegraficzny pojedynek" (rumuński), 13—17.

Янаў
„Bitwa o Kozi Dwór" (polski), 12—14. „Teresa prowadzi śledztwo" (czeski), 15—17.

ДУБРОЎСКІ ПАВЕТ

Ліпск
„Herszt" (franc.), 16—17.

Новы Двор
„Noc szpiegów" (franc.), 16—17.

Ружаны Сток.
„Szklany zamek" (franc.), 12—14. „Zmartwychwstanie" I s. (radz.), 15—17.

Ніва

Adres redakcji: Białystok, ul. Wesołowskiego 1.
Telefony: red. naczelny 25-89, centrala 37-41 do 49.
Warunki prenumeraty: miesięcznie — 2.40 zł kwartalnie — 7.20 łz. półrocznie — 14.40 zł, rocznie — 28.80 zł. Prenumeratę przyjmują wszystkie placówki pocztowe i listonosze. Wpłaty na prenumeratę indywidualną należy dokonywać na konto PUPiK „Ruch" Nr 102-7-161 NBP Białystok I Oddział Miejski. Na odwrocie blankietu należy podać okres prenumeraty i tytuł zamawianego pisma.
Zamówienia ze zleceniem wysyłki za granicę przyjmuje — Przedsiębiorstwo Kolportażu Wydawnictw Zagranicznych „Ruch" Warszawa ul. Wilcza 46 Nr konta PKO 1-6-100024
Zamówienia z krajów europejskich jak i zamorskich należy kierować pod adresem CHZ „Ars Polona" Warszawa, Krakowskie Przedmieście 7. Obowiązuje przedpłata na konto NBP Warszawa 2-6-51. Prenumerata roczna wraz z przesyłką zwykłą wynosi 4.70 $, w Europie 5 $ — w USA.
Nakład 5000. Bltk A-2

РАНА

Маці да сына:

— Чаму ты, як вып'еш, дык позна прыходзіш дамоў?

На другі раз сын, пасля выпіўкі, прыйшоў раніцай. Ён і кажа:

— Ну, маці, сёння я прыйшоў рана.

Прыслала **Ніна Паўлючук**

БЕЗ СЛОЎ

У НАВАГОДНЮЮ НОЧ

Сустрэліся знаёмыя:

— Ведаеш, я на навагоднім балю ані хвіліны не сядзела.

— Так? Мы таксама не маглі дастаць століка і ўсю ноч прастаялі.

Прыслала **Ірэна Цэкала**

ПАШКАДАВАЎ

— Каб ён прапаў, з гэтым злодзеем! — кажа Васіль.

— Так, так, — пацвярджае сусед. — Каб не ён, дык і я крыху пажывіўся б, а ён, паганец, першы дабег і ўсё сам заграбастаў.

Прыслала **М. Антанюк**

ДЗІЦЯЧАЯ МАРА

— Ці споўнілася хоць адна ваша дзіцячая мара?

— Зразумела, так! Калі бацька ці настаўнік цёгалі мяне за валасы, я вельмі марыў стацца лысым.

Прыслаў

Янка Салавянюк

Анатоль ГАЛЧАНАЎ

Дырэктар канюшні

Асла прызначылі
дырэктарам канюшні.
Навошта і за што —
не ведаў сам Асёл.

НА ВЫСПЕ

Адзін марак, які ўратаваўся з разбітага судна, пражыў на бязлюднай выспе шмат год. Аднойчы, ён убачыў маладую дзяўчыну, якая плыла на бочцы ў напрамку выспы.

Прыплыўшы да берага, яна сказала мараку:

— Нарэшце маеш тое, аб чым марыў праз усе свае гады адзінокага жыцця на гэтай выспе.

— Ці ж бы ў гэтай бочцы было віно?! — радасна ўскрыкнуў марак.

Прыслаў **Мікола Сушч**

У СУДЗЕ

Суддзя да абвінавачанага:

— Ці вас ужо каралі?

- Так. Дзесяць год назад.

— А потым?

— Ані разу.

— Што вы рабілі ад таго часу?

— Сядзеў у турме.

Прыслаў

Мікола Нікіцюк

СПОСАБ НА СУМЛЕННАСЦЬ

«Пакольк і я хачу зарабляць грошы сумленным шляхам, прашу прыняць мяне на склад, каб загартаваць арганізм на пераадоленні спакусы лёгкага заробку.»

(З заяў у аддзел кадраў).

КУР'ЁЗЫ

Двайны накаут

Вядомы бельгійскі баксёр Дамен перад самым пачаткам матча з моцным праціўнікам раптам выявіў, што забыў дома пальчаткі. Дамен узяў таксі і паімчаўся да дому. Там ён убачыў злодзея, які спакойна збіраў у мяшок розныя рэчы. Раззлаваны баксёр двума мацнейшымі ўдарамі збіў бандыта і тут жа пазваніў у паліцыю.

— У мяне няма часу, — сказаў ён дзяжурнаму паліцэйскаму, — я спяшаюся на рынг — прыязджайце і забярыце злодзея.

Пасля гэтага баксёр паехаў на стадыён і ў першым жа раўндзе накаўціраваў свайго сапернік а. Калі Дамен вярнуўся дамоў, ён застаў жандараў і турэмнага ўрача. Яны ніяк не маглі прывесці ў прытомнасць злачынцу.

Думкі Яська Апалоніка

... Маўчанне ёсць золатам,
за якое нідзе нічога не купіш...

* ✲ *

Мае надта кароткую памяць
але вельмі доўгія рукі...

* ✲ *

Рука руку мые,
пакуль вада не памуціцца.

* ✲ *

Шчасце не кол у плоце,
у рукі не хопіш...

Яська Апалонік

ДРУЖБА

Ніхто не аспрэчвае, сабака — прыяцель чалавека, але я, усё такі, люблю больш кошак. Кошка не гаўкае, хвастом не віляе, ходзіць бясшумна, і за кошку падатку плаціць не трэба.

Мой знаёмы прыдбаў сабаку — чыстакроўнага баксёра. Няма чаго, пародзісты быў сабака: і па вушах, і па хвасце, нават блох меў нямнога, усяго з паўфунта, не больш.

Бывала, прынясе знаёмы гарэлку, выкладзе кавалак каўбасы, сядзе за стол, а сабака тут як тут.

Глядзіць сабака ў вочы гаспадару і як бы гаворыць: «Няўклюда! Гарэлку можаш вылізаць, а каўбасу дай мне».

Штодзённа гэты сабака будзіў гаспадара, прыносіў з кіёска свежую газету, выконваў шмат іншых абавязкаў, толькі не сціраў бялізны.

Калі гаспадар знімаў са сцяны гітару і браў першыя акорды, сабака люта выў і зараз жа супакойваўся, як гаспадар адкладаў інструмент.

Трэба прызнацца, знаёмы іграў паршыва, не маючы слыху — фальшаваў. А сабака, відавочна, разбіраўся ў музыцы.

Нейк знаёмы запрасіў да сябе сваю каханую. Ці то жаніцца яму ўзбрыло, ці меў намер іншыя важныя справы аформіць. Сабака абнюхаў трамадзяначку, чхнуў, потым падняў лапу і распісаўся на новенькіх туфельках.

Ад падобнага нахабства знаёмы аслупянеў, а грамадзяначка ўпала ў істэрыю. Потым яна аб'явіла, што больш не пераступіць парога, дзе яе за ліхтарны слуп прыймаюць.

Госця пашла, а сабака сеў супраць гаспадара, і той у сабачых вачах чытае: «Я сваіх дам не прыводжу ў хату, і табе няма чаго».

Знаёмы падумаў, падумаў і прызнаў сабаку слушнасць, кавалерам застаўся.

Пасля гэтага здарэння дружба паміж чалавекам і сабакам яшчэ больш умацавалася.

Калі знаёмы вяртаўся ноччу, пёс абнюхваў гаспадара і заўсёды пазнаваў, дзе быў двухногі прыяцель: ці ў піўной, ці ў прыяцелькі, ці забаўляўся картамі.

Кожную раніцу сабака падаваў гаспадару шкарпэткі, гальштук, туфлі, але з пахмелля гаспадар не мог знайсці сваіх рэчаў.

Лежачы пад сталом сабака назіраў, як, лаючыся, гаспадар шукае рэчы. Хоць чалавек здагадваўся, што сабака іх захаваў, аднак не прымушаў яго да пошукаў. Ведаў, што сабака карае яго за ўчарашнія паводзіны.

Шкадаваць даводзіцца, людзі добрыя, малавата ў нас падобных сабак. Таму з перавыхаваннем некаторых грамадзян справы ідуць тугавата.

Дзядзька Лявон

— Не дазволю, каб мяне нехта называў лёгкай жанчынай.

Хіцер Зміцер, ды Саўка не дурны

Цягаўся галодны воўк вакол птушніка. Убачыў ён куранё і паклікаў:

— Ідзі сюды, бясхвосты, у мяне ёсць для цябе гасцінец, — і паказаў жмут залацістага пер'я. — Будзеш як кароль хадзіць.

Спакусілася куранё і выскачыла з-за плоту праз невялічкую шчыліну да ваўка.

— Цяпер я цябе з'ем, — крыкнуў воўк і схапіў бедака.

— Прабачце, — запішчала куранё. — Якая з мяне карысць? Вось мама мая — курыца тлустая, важкая. Я яе прышлю.

— Добра, — сказаў воўк. — Толькі хутчэй, а то я прагаладаўся, — і адпусціў сваю ахвяру.

— Куранё імкліва шмыгнула ў шчыліну — за плот — і паказала шэраму драпежніку кукіш:

— Н-на, выкусі! — Я — інкубатарнае!

Воўк толькі зубамі заляскаў ад злосці. А тут якраз падаспеў і вартаўнік з дубальтоўкаю.

— Як вам не сорамна паіць сына гарэлкай?
— А гэта не мой сын.

ПЕСНІ ПА ЗАЯЎКАХ

Па просьбе **Ірыны Уладзіміраў з Бельска** змяшчаем папулярную савецкую песню

БЕЖИТ РЕКА

Слова Евг. Евтушенко   Музыка Э. Калмановского

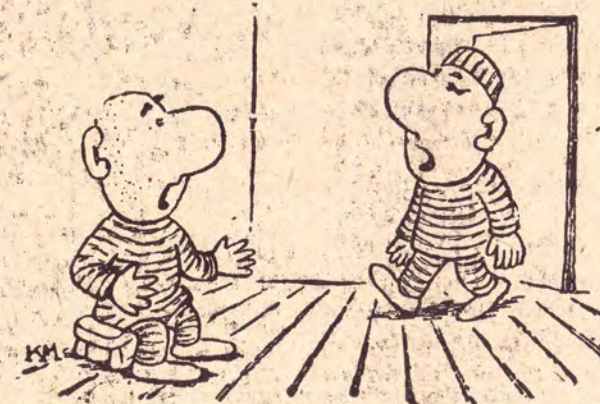
Бежит река, в тумане тает.
Бежит она, меня дразня,
Эх, кавалеров мне вполне хватает,
Но нет любви хорошей у меня!

Танцую я фокстроты — вальсы,
Пою в кругу я у плетня,
Я не хочу, что б кто-то догадался,
Что нет любви хорошей у меня!

Стоит береза у опушки,
Грустит одна на склоне дня.
Я расскажу березе, как подружке,
Что нет любви хорошей у меня!

Все парни спят, и спят девчата.
Уже в селе нет ни огня.
Ах, я сама, наверно, виновата,
Что нет любви хорошей у меня!

У ТУРМЕ

— Як вы сюды трапілі?
— Меў блат у кватарунку..

